

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԳ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒՍԻ 20, 1900

ԹԻԻ 3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր Բաժանորդներուն	47
Ազատման Մը Պատմութիւն	47
Տեսակետը	47
Խմբագրութիւն	48
Յուստիաբ Մի Ընդ Տղաքը	49
Յուստիաբ Կռթնիլ	49
Ահաւելի Ուղեորութիւն Մը	49
Աշխարհի Լոյսը	20
Երկրագործ Մը Ընդ Տղաքը	20
Նապատարակներ Իբրև Պատուհան	20
Անձնագրան Կարծիք Մը	20
Փայտածէսէ Հայ Զինուոր Համար	20
Կեանքի Գաղտնի Կերակուրը	21
Տր. Եղիա Ներկարարեան	21
Անձնագրութեան Գաղափարը Ազգաց Մէջ	22
Մահաբոյժ	22
Հանգիստ Գաղափար	23
Դրամական	24

ԱՌԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարս: Խմբագրութեան վերաբերեալ նամակներ պարտին ուղղուիլ առ Տր. Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, իսկ բաժանորդագրութեան վերաբերեալներն՝ առ Տր. Հ. Ք. ԿՐԻՆ, Ամերիգան խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միւրննարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Հ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՆԵՍԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏԵՐԵՆՆԻՍ-ԽՐԱԶԳԻՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Թերթիս իբրև բաժանորդագրին նամակադրոյժ զրկողներէն դարձեալ կը խնդրենք որ յիշեն թէ Աւետիքի ամբողջ տարեկանը վճարելու համար զրկելու են մէկ դահնոց երեսուն նամակադրոյժ, կամ անոր համարժէքը: Դիտենք թէ մեր բաժանորդները նամակադրոյժ դնելու ատեն մէծիտիյէն տասնեւիւնը դահնոց կու տան, բայց մինը չենք կրնար այդ հաշուով ընդունիլ նամակադրոյժները: Ապա թէ ոչ՝ մնաց կը քաշենք, եւ որովհետեւ մենք արդէն մեր թերթին համար մեր առածէն շատ աւելի ծախք կ'ընենք, այս կորուստը չենք կրնար յանձն առնել:

Դարձեալ, կը խնդրենք բաժանորդներէն որ նամակադրոյժէ տարբեր թղթադրոյժ (փուլ) չղրկեն, քանզի չենք կրնար առանց մնասի ծախել զանոնք:

ԱԶԱՏՄԱՆ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Երկու քոյրեր շոգեկառքով կը ճամբորդէին, և ահա կառախուսեալ ընդհարում մը պատահեցաւ: Քոյրերէն մին սաստիկ ոյժով գետին ինկաւ երեսին

վրայ, բայց չմաստեցաւ: Երբ ազատարարներ օգնութեան փութացին, չուզեց առանց իր քրոջ մեկնիլ կառքերու կոյտին քովէն, ուր իր քոյրը գամուած կը մնար անզգայ և ըստ ամենայն հաւանականութեան մեռած վիճակի մէջ:

Ի զօր ըսին մարդիկն անոր թէ իրենց գործն էր միայն ողջերն ազատել և այնչափ արագ՝ որչափ հնար է, քանզի կառախուսեալն միւս ծայրն արդէն այրիլ սկսած էր: «Եթէ չազատէք քոյրս, ես պիտի մնամ և անոր հետ մեռնիմ», պատասխանեց ան և իր ձեռքերով աշխատեցաւ վերցնել անոր վրայ դիզուած ծանրութիւնը: Մարդիկն այս հաստատամտութենէն և անձնուիրութենէն ներշնչուած գործել սկսան հաստատ կամքով և, թէև առաջ անհնար թուեցաւ, վերջապէս յաջողեցան վերցնել գերանները և ապահով տանիլ անոր քրոջ ըստ երևութին անկենդան մարմինը ճիշտ այն միջոցին, երբ հրդեհին բոցերն հասան հոն ուր գամուած կը մնար ան: Արդարեւ ծանրապէս մնաստած էր, բայց մեռած չէր, և հիմա ողջ առողջ է, կենդանի վկայ իր քրոջ անձնուրաց սիրոյն:

Եթէ լքուէր ուր որ էր, անշուշտ պիտի կորսուէր: Ուրիշ ոչ ոք կար հոն որ փոյթ ընէր զայն ազատել: Իր քրոջ շնորհիւ էր որ ապրեցաւ: Եթէ այդ քոյրը քիչ մը նուազ հաստատամիտ և անձնուէր ըլլար, անզգայ և թշուառ աղջիկը աւերակներու կոյտին ու բոցերուն մէջ պիտի մեռնէր: Դաս մը չկայ հոս այնպիսիներու համար որոնց մօտագոյն և սիրելագոյն անձինք — քոյրեր ու եղբայրներ, հայրեր ու մայրեր, այրեր ու կիներ — մեղաց մէջ կը մնան անգիտակից թերեւ իրենց վտանգին և չունին իրենց ուրիշ օգնական և հոգածու բաց ի մեզմէ: Կը ցուցնենք մենք նոյն գերագոյն անձնուիրութիւնը զոր այս մատաղ քոյրը ցուցուց: Կամ կ'ուզենք մենք ազատուիլ ու թողուլ որ մեր սիրելիները կորսուին: Ահաւոր հարցում է այս: Ի՞նչ է մեր պատասխանը:

ՏԵՍԱԿԵՏԸ

Կը պատմուի թէ խաղաղական ովկիանոսի մէջ ժամանակաւ կղզի մը կար, որու բնակիչները բնաւ տեղեկութիւն չունէին արտաքին աշխարհի գործերուն վրայ: Օր մը սոսկալի փոթորիկ մը պատահեցաւ ծովուն վրայ, և կղզւոյն ամբողջ վրայ ինկած բաներուն մէջ շարժական սանդուխ մը տեսնուեցաւ:

Կղզեցիները, երբ տեսան սանդուխը, խորհեցան շատ թէ ի՞նչ էր ան և ի՞նչ նպատակի կը ծառայէ: Ոմանք մէկ բան ըսին, ոմանք՝ ուրիշ: Վերջապէս երկու կարծիք միայն յայտնուեցաւ: Բնակիչներուն կէսը մէկ կողմն էր, կէսը միւս կողմը: Ոմանք կը պնդէին թէ սանդուխին ոտքերուն փայտերը երկու կողմի երկայն ձողերն իրարու միացնելու կը ծառայեն: Ոմանք ալ նոյնչափ վստահութեամբ կը պնդէին թէ զանոնք իրարմէ հեռու պահելու կը ծառայեն:

Ո՛րչափ ալ համակարծիք կամ տարակարծիք ըլլային սանդուխին նպատակին նկատմամբ, սանդուխին ոտքերու փայտերուն նկատմամբ համամիտ չէին անոնք: Ոմանք վերոյիշեալ կարծիքներէն մէկուն վրայ կը պնդէին, ոմանք ալ միւսին: Եթէ կղզեցի մը սանդուխը մէկ քովին վրայ դնէր և ջանար գէթ իր միտքն հաճեցնելու համար ապացուցանել թէ ցանկապատի մը մէկ մասն էր, միայն վայրկեան մը ուշադրութիւն պիտի գրաւէր: Հին վէճը շուտ պիտի սկսէր և մարդիկ նորէն պիտի հարցնէին թէ ո՛ր նպատակով շինուած էին սանդուխին ոտքերուն տեղ ծառայող փայտիկները: Արդիւնքը նոյն պիտի ըլլար, եթէ ուրիշ մը սանդուխը գետնին վրայ պառկեցնէր և ջանար ցուցնել թէ լաստանաւի մը կմախքն է: Անշուշտ պիտի վերսկսէր նախկին վէճը տարակարծիք երկու կուսակցութիւններուն միջև:

Կարելի չէ գուշակել թէ իրաց այս վիճակը ո՛րչափ պիտի տուէր, եթէ հեռաւոր երկրէ նաւաստի մը ևս չիյնար ցամաք: Սանդուխն անոր ցուցուեցաւ և նշանացի հարցուեցաւ թէ ի՞նչ բանի կը ծառայէ: Նաւաստին պատասխանեց՝

սանդուխտ ծառի մը կը թնցներով և ապա անով ծառին ճիւղերուն վրայ ելլելով։ Կղզեցիները զարմացան։ Բայց իրենց միտքերն ըստ սովորութեան վերադարձան առաջին հանելուկին — Սանդուխտն ոտքերու փայտիկներն անոր երկու կողմի ձողերն իրարմէ բաժնելու համար էին թէ իրարու միացնելու համար։ Նաւաստին բացատրեց թէ երկու կուսակցու թիւներն ալ սխալած էին։ Այն փայտերը սանդուխտն երկու կողմերը ոչ իրարու միացնելու համար են, ոչ իրարմէ բաժնելու, այլ սանդուխտն երկու կողմերը շինուած են որ այն փայտիկներն իրենց տեղն հաստատ պահուին։

Շատ բան կախում ունի տեսակէտէն, և թէ և ոմանք կարծեն թէ ամէն բան գիտեն, կրնան գտնուիլ բաներ որոնց անտեղեակ ըլլան։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ [Խմբագրական]

Իր վախճանին մօտեցող դարուս մէջ մեծ կարեւորութիւն ստացած դատողմաներէն մին է խմբագրական պաշտօնը։ Վստահ ենք որ տարիներէ հետէ այս պաշտօնը վարողներէն մէկուն համար անպատշաճ պիտի չհամարուի իր տպաւորութիւններն հաղորդել անոր նկատմամբ։ Պօղոս ըսաւ, «Որովհետեւ հեթանոսներուն առաքեալ եմ՝ իմ պաշտօնս կը մեծարեմ»։ Իմ անձս կը մեծարեմ՝ ըսելէն տարբեր է այս, քանզի պաշտօնին կարեւորութիւնը բոլորովին անջատ է այն յաջողութենէն որով մարդ կը վարէ զայն։ Ուստի խմբագրի մը համար եռամսրութիւնն չէ ըսել թէ այսօր լրագիրն աշխարհի կարեւոր ազդեցութիւններէն մին է։

Եւ անբաղդատելի կերպով նոր ոյժ մ'է։ Հրատարակուած առաջին հանդէսը «Յրանք-Փոքրթէր Օրագիրն» էր, որու առաջին թիւը 1613ին երեւցաւ, եւ «Ուրիշի Նիւզ» Լոնտոնեան շաբաթաթերթ մը առաջին անգամ 1622ին երեւցաւ։ Բայց յաջող առաջին օրաթերթը Լոնտոնի «Տէյլի Քըրընթ»-ն եղաւ որ 1702ին սկսաւ։ Լոնտոնի արդի մեծ օրաթերթերուն մէջ «Մօրնինկ Փոսթ» սկսաւ 1772ին, «Քայմը» 1783ին եւ «Սթանտարտ» 1827ին։ Փարիզի արդի բոլոր նշանաւոր թերթերէն անոնք որ դարուս սկիզբը գոյութիւն ունէին՝ միայն «Մօնիթօր» եւ «Տէպա» էին։ Բայց թերթերուն ամենէն նշանաւոր զարգացումը կը տեսնուի անոնց փոփոխումէն, ծաւալէն եւ չրջաբերութենէն։ Դարուս սկիզբը «Քայմը» հազար օրինակ կը տպուէր, իսկ Լոնտոնեան բոլոր միւս թերթերը միասնաբար 4,000 օրինակ եւս։ Բանի մը տարի առաջ «Սթանտարտ»-ի եւ «Տէյլի թէլէկրաֆ»-ի օրական չրջաբերութիւնն էր 240,000 ականէն աւելի, «Տէյլի Նիւզ»-ինը 130,000։ «Քայմը», «Մօրնինկ Փոսթ» եւ ուրիշ թերթեր ալ շատ ընդարձակ չրջաբերութիւն ունին։ 1830ին Բրիտանական նամակատուններէն անցած լրագիրներու տարեկան թիւն էր 30 միլիոն, 1898ին աւելի քան 130 միլիոն։ Թղթատարով զրկուածները ամբողջին փոքր մասն են միայն։ Օրաթերթերու մեծագոյն մասը փողոցը կը ծախուի լրագրավաճառողայոց ձեռամբ, կամ կը յանձնուի անոնցմէ յաճախորդներու տունները, եւ կամ կը ծախուի շոգենաւերու վրայ եւ երկաթուղւոյ կայարաններու մէջ։

Հուլիսէքըրի 1899 տարւոյ օրացոյցը ցանկ մը կու տայ 192 «Լոնտոնեան զլխաւոր լրագրատուններու»։ Այդ ցանկը կը պարունակէ օրաթերթ եւ շաբաթաթերթ միանգամայն եւ Մեծ Բրիտանիոյ ուրիշ քաղաքներու մէջ տպագրուած շատ թերթեր, բայց չպարունակեր ամսաթերթեր եւ իրօք կը ներկայացնէ Միացեալ Թագաւորութեան պարբերական հանդէսներու փոքր մասը միայն։ Նմանօրինակ վիճակագրութիւններ կրնային տրուիլ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ Միացեալ Նահանգներուն համար ալ։ Վերջնոյն մէջ լրագրի չրջաբերութիւնը, բաղադատմամբ իր քնակիչներու թուոյն, աւելի է քան աշխարհի ուրիշ կողմը։

Դժուար չէ գտնել լրագրի զարգացման պատճառները։ Մին է ժողովրդին մէջ անուաներուն հետզհետէ պակսիլը։ Շատ երկիրներու մէջ դաստիարակութիւնը պարտաւորիչ է, եւ երբ ամէն ոք կը կարդայ, անհրաժեշտագէտ կ'աւելնայ կարդալու բաներու խնդրանքը։ Ուրիշ պատճառ մը այն զիւրութիւնն է զոր հետագիրը կու տայ լուրեր քաղելու համար։ Եթէ կարեւոր ճակատամարտ մը տեղի ունենայ Հարաւային Աֆրիկէի մէջ, եթէ երկրաշարժի ցնցում մը քաղաք մը կործանէ Հնդկաստանի մէջ, կամ եթէ նշանաւոր պետական անձ մը կամ գիտուն մը մեռնի Եւրոպական երկրի մը մէջ, ասոնք անմիջապէս կը հեռագրուին բովանդակ քաղաքակիրթ աշխարհի եւ կը հրատարակուին յաջորդ աւուր թերթերուն մէջ։ Դարձեալ, առաջման արագութիւնը դիւրութիւն կ'ընծայէ տարածման կամ ցրուելու գործին։ Մէկուկէս տարի առաջ երբ Նիւ Հէյվըն կը գտնուէինք քանի մը աւուր համար, սովոր էինք առաւօտեան նախաճաշէն առաջ վար իջնել եւ Նիւ Եորքի նոյն աւուր առաւօտեան թերթերն ընդունիլ, որոնք արդէն իսկ հասած կ'ըլլային երկու քաղաքները բաժնող 75 մղոնի (120 հազարամետր) հեռաւորութենէն։ Ամենէն արագընթաց չողեկառքերն այդ հեռաւորութիւնը կը կտրեն մէկուկէս ժամէն։ Լոնտոնի առաւօտեան թերթերը նոյն աւուր միջօրէէն ետքը կ'ընդունուին Էտինսպուրկի մէջ, որու հեռաւորութիւնն է 650 հազարամետր։

Թերթին ազդեցութիւնն ուղիղ չափելու համար պէտք է յիշենք թէ ոչ միայն ընդարձակ չրջաբերութիւն ունի, այլ եւ շատ ընտանիքներու մէջ գրեթէ իբրեւ պատգամ կը նկատուի ան։ Այսպէս է մասնաւորապէս գիւղացի ժողովուրդներու մէջ, ուր «Լրագիրն այսպէս կ'ըսէ» կամ «Մեր թերթին մէջ կարդացի» խօսքը շատ անգամ իբրեւ վերջնական հեղինակութիւն կ'ընդունուի։ Ահա Լոնտոնի Երկրագործական Լրագիրը եւ նմանօրինակ ուրիշ թերթեր, որոնց գալուստն աղարակներու մէջ չաթուան կարեւոր դէպքերէն մին կը համարուի։ Պոսթընի Եւրֆէնը 500,000 տուն կը մտնէ, եւ ապահով է հաշուել թէ իւրաքանչիւր օրինակ երկու մատաղատի ընթերցող ունի։ Ամերիկայի մէջ գործող ոչ մէկ քարոզիչ կամ ուսուցիչ հաւանօրէն այնչափ կը նպաստէ նորահաս սերունդին նկարագրին կազմութեան որչափ այս շահեկան, կրթիչ եւ բարոյացուցիչ թերթը։ Լրագիրը տակաւին այս երկրին մէջ իբրեւ կեանքի անհրաժեշտ բաներէն մին չփնտռուի այնքան ընդհանուր կերպով որքան ուրիշ քանի մը երկիրներու մէջ։ Սակայն որքան աւելի ընդհանրանայ դաստիարակութիւնը, եւ որքան աւելի իրարու մօտեան այս երկրին զանազան կողմերը եր-

կաթուղւոյնորանոր գիծերով, նոյնքան պիտի աւելնայ լրագրի խնդրանքը, այնպէս որ Կ. պոլսոյ օրաթերթերէն ոմանք պիտի պարտաւորին երեսուն քառասուն հազար եւ աւելի իսկ օրինակ հրատարակել։

Արդ, չենք ըսեր թէ լրագրի այս ազդեցութեան աճումը ամբողջովին բարւոյ նպատաւոր պիտի ըլլայ։ Խիստ շատ մարդիկ լրագրէ զաւտ ուրիշ բան չեն կարդար, զանց ընելով ընթերցումն այն գիրքերուն որոնք գրականութեան մնայուն գանձերը կը պարունակեն։ Մի միայն օրաթերթերու մտաւորական սնունդով բաւականացող ենթակայ է իր ճաշակներուն եւ խորհելու գրութիւններուն մէջ ծանծաղ ըլլալու։ Օրը օրին թերթերը լեցնող բաներուն շատ փոքր մէկ մասը տեւական կարեւորութիւն ունի եւ կ'արժէ միտք պահել։ Մտացի մարդ մը չկրնար զանց ընել զանոնք, ոչ ալ պարտի գիրքերը զանց ընել։

Խմբագրի դիրքը, ազդեցիկ ուրիշ ամէն դիրքի նման, պատասխանատուութիւն կը դնէ մարդուն վրայ։ Խմբագիրը կ'աւելակէ իր գործովը ապրիլ։ Թայգլի եւ Սթանֆորտի նման մայրաքաղաքի խոշոր թերթեր հարկւր հազարաւոր, եթէ ոչ միլիոնաւոր, ոսկիներու դրամագլուխ կը պահանջեն հրատարակման համար, եւ հարկաւ բաժնէտէրերը չափ կը սպասեն։ Բայց այս չփոխեր խնդիրը։ Բժիշկը կ'աւելակէ իր ապրուստն հանել իր արուեստով, նամակագէտ ուսուցիչը կամ քարոզիչը, բայց ատով չնուազիր պատասխանատուութիւնը զոր ունին փնտռելու համար ֆիզիքական, իմացական կամ բարոյական բարեւելութիւնն անոնց որոնց համար կ'աշխատին։ Թերթեր կան որ կը հրատարակուին ստակ շահելու նպատակով միայն։ Այս նպատակը, ցորչափ երեւի ձեռներեցութեամբ, ամէն կարեւոր դէպքի վրայ ամենայն կանուխ եւ ամենէն մանրամասն տեղեկութիւնն հաղորդելու ջանքով, ամէն պատերազմիկ բանակի, ամէն աշխարհահանդէսի կամ ուրիշ կարեւոր գումարումներու մէջ յատուկ թղթակիցներ ունենալով, գովելի է։ Բայց թերթեր կան որոնք բոլորովին անզգայն են եւ հոգ չեն ընել թէ իրենց տպածն ուղիղ է թէ սխալ, օգտակար թէ վնասակար, կը բաւէ որ կը ծառայէ իրենց թերթին չրջաբերութիւնն աւելցնելու։ Ձեռներեց են, բազմաթիւ թղթակիցներ ունին, բայց այնչափ կը չափազանցեն, այնչափ յուզում կը յարուցանեն, այնչափ կը ծառայեն յագուրդ տալ գրգռման սիրոյն եւ այնչափ վառ գոյներով կը նկարագրեն սպանութիւններ ու ոճիւրներ որ յարգելի ընթերցարաններու մէջ չեն գտնուիր եւ խմաստուն ծնողներ չեն ուզեր որ իրենց տղայոց ձեռքն անցնին անոնք։

Որովհետեւ լրագիրն այսքան ազդեցութիւն ունի, պէտք է բարիք գործելու իբրեւ միջոց գործածել զայն։ Առանց ուղիղ կարելի չէ լրագիր հանել։ պէտք է առանց խղճի ալ հանել։ Անկարելի չէ որ այնպիսի օր մը գայ, երբ հանրութիւնը պահանջէ որ մարդ մը խմբագրական փափուկ պաշտօնն ստանձնելէն առաջ այդ գործին համար իր մտային եւ բարոյական յարմարութիւնը ցուցնէ, ճիշտ ինչպէս կը պահանջուի որ մարդ մը բժշկութիւն կամ ուսուցչութիւն ընելու համար իր յարմարութիւնը ցուցնէ։ Պատուաւոր խմբագիր մը դրամի համար չպաշտպաներ ինչ որ ծուռ կը համարի, ոչ ալ անիրաւ ամբաստանութիւններ կ'ընէ ուրիշներու դէմ։ Կը պատմէ ինչ որ ինք ճշմարիտ կը կարծէ, եւ ջանադիր է իր թերթին ընդհանուր հան-

գամանքը բարոյական բարձր գաղափարներու անուշաման նապաստաւոր հանդիսացնել։ Ոչ միայն իր խմբագրականներուն, այլ եւ թղթակցութիւններուն մէջ զորոնք կը հիւս- ընկալէ՝ բարձր չափանիշ մը կը պահպանէ։ Եւ մի միայն զրականապէս միասակար բա- ները մերժելու չէ։ Մէկը որ կը ձեռնարկէ մարդոց մարմինները անուշաման լոկ թու- նաւոր կերակուրներ տալէ զգուշանալու չէ։ Եթէ կու տայ ինչ որ անուշ գաղափարներ, թէեւ թուեալու չէ, առկաւին կը խաբէ զանոնք որոնք զրամ կը վճարեն իրենց կե- րակուրին համար։ Նմանապէս խմբագրին պարտականութիւնն հանդէպ իր բաժանորդ- ներուն՝ իր վրայ պարտք կը դնէ մերժել ոչ միայն ինչ որ սուտ կամ միասակար է, այլ եւ ինչ որ մտային կամ բարոյական անուշ գաղափարներ, փոյթ չէ՝ թէ զայն գրող պա- տանին ճիշդան գեղեցիկ կը նկատէ զայն։ Մերժելը վշտացնել է, բայց խմբագիրը պէտք է որ, որքան ալ զգուշանալով թեմաք ըլլայ, յանձն առնէ մանաւանդ վիրաւորել մէկը զոր թերեւս կը յարգէ անկեղծութեամբ, քան ջանայ հովով անուշացնել իր բաժանորդները։

ՅՈՒՍԱՒԱՐ ՄԻ ԸՆԵՔ ՏՂԱՔԸ

Ոմանք շատ անհոգ են իրենց խոստում- ները պահելու նկատմամբ — մանաւանդ տղա- յոց հանդէպ։ Շատ արագ կը խոստանան, բայց շատ ծանր կը շարժին իրենց խոստում- ները կատարելու մասին։ Բիշ տեղեկութիւն ունին թէ որչափ ցաւ եւ որչափ վեժան կը հասցնեն։ Տղայոց սիրտը փափուկ է եւ սուր ցաւ կը զգայ երբ յուսախաբ ըլլայ, եւ յու- սախաբ ըլլալով կը վարժուի չվստահիլ ամե- նուն։

Սըր Ուիլիամ Նէյքիլը որ մը աղքատ աղ- ջրկան մը պատահեցաւ որ սաստիկ կու լար ջրաման մը կտորած ըլլալուն համար։ Մանր գրամ չունենալով իր քով՝ խոստացաւ հե- տեւեալ օր գալ նոյն տեղը նոյն ժամուն եւ աղջկան գրամ տալ ուրիշ աման իմը գնելու համար։ Տուն հասնելով տեսաւ որ հրա- լիրուած է պառնի մը տուն՝ ճաշել կարգ մը անձերու հետ, զորոնք տեսնելու մաս- նաւոր փափաք ունէր։ Վայրկեան մը մտա- ծելէ ետքը մերժեց հրաւերը այն խոստման պատճառով զոր տուած էր յիշեալ աղջկան։ «Չէի կրնար յուսախաբ ընել զայն», ըսաւ։ «այնքան միամտօրէն հաւատաց խօսքիս»։

ՅՈՒՊԵՐՈՒ ԿՈՒՆԻՆԻ

Տարիքոտ մարդ մը փողոցի կողմնական ճամբէն կամաց կամաց կը քայլէր երկու ցու- պերու կոթնած։ Փողոցին մէջ ընտանի դէմք մըն էր անիկա, սակայն քիչեր գիտէին անոր կաղուղեան սկզբնապատճառը, եւ կամ տեղ- եակ էին իրողութեանը զոր մէկը պատմեց երբ կաղը օր մը կ'անցնէր։ «Տարիներ առաջ միասուեցաւ անիկա երբ երիտասարդ էր տեղէ մը ինկաւ եւ կտորեցան ոտքին երկու կոճերն ալ» ըսաւ պատմողը։ «Երբ առա- ջին անգամ կարող եղաւ նորէն ասդին ան- զին ժուռ գալ, զինք վերցնող բանի մը պէտք ունեցաւ, եւ երբ սովորեցաւ իր ցուպերուն կոթնիլ, ալ երբեք չուզեց զանոնք թողուլ։ Բժիշկները կ'ըսէին թէ անոր անդամները լիովին պիտի առողջանային, եթէ միայն համ- բերող եւ քաջ ըլլար եւ կամաց կամաց սովո- րեցնէր զանոնք նորէն վերցնել իր ծանրու- թիւնը, բայց վախցաւ եւ երբեք չուզեց փորձել։ Հարկաւ անոնք միշտ տկար մնա- ցին, եւ ինք իր ցուպերը կը գործածէ, եւ մինչեւ այսօր կալ է»։

Ո՛րչափ անձեք կը գտնուին որոնք իրենք- զիրենք խեղանգամ կ'ընեն մտաւորապէս կամ բարոյապէս ճիշդ յիշուած կերպով։ Շատ ա- ւելի դիւրին է մարդու իրեն մատուցուած օգնութեան մը կոթնիլ եւ վստահիլ ուրիշի մը գատողութեան, խղճին, օրինակին քան բուն իր ոյժը գործածել։ Եւ ահա այն ա- տեն նկարագիրները անոյս կերպով կը տկարանան։

Ա. ՀՈՒՆԻՆԻ ՈՒՂԵՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Իբր երեսուն տարի առաջ երեք մարդիկ — Պէյքըր, Սթրոլ եւ Հուայթ — Բոլորատոյի մէջ (Սմերիկա) գետերուն յատակները կը խու- զարկէին ոսկիի համար։ Այն տեղի գետերը երկրին միւս գետերէն տարբեր են։ Չեն վա- զեր երկու կողմերը ծառեր եւ ցորենի ար- տեր ունեցող կանաչ եղբայրներու մէջտեղէն։ Անոնք հարիւրաւոր եւ անդ տեղ հաղա- րաւոր ոտք բարձրութիւն ունեցող ժայռէ մեծ պատերու մէջտեղէն կ'անցնին։ Երե- ւակայեցէք լեռներու շարք մը որ գագա- թէն մինչեւ ստորոտը ճեղքուած է երկայն- քէն, եւ գետ մը որ շատ վարէն, ճեղքուա- ծին յատակէն, կը վազէ գահաւանդներէ զո- րելով եւ կատաղաբար խուժելով մթութեան մէջէն։ Այսպէս կը վազեն Բոլորատոյի գե- տերը։

Առաւօտ մը, կը գրէ Տր. Ալեքսանտր Մաք- լոտ որ կը պատմէ դէպքը, վերոյիշեալ երեք մարդիկը զիշերը քնացած ըլլալով այս ճեղ- քուածներէն — որոնք Գանետն կը կոչուին այդ երկրին մէջ — մէկուն մուտքին քով, գան- ետին գաղիվեր կողերէն վեր ելան, իրենց ոսկիի խուզարկութիւնը շարունակելու հա- մար։ Երբ մակերեսին մօտեցան, Հնդկինե- րուն վայրի ձայները եկան իրենց ակնշ- ներուն, եւ նոյն-ատեն հետեւում եւ հրա- զէնի գնտակներու տարափ մը տեղացի իրենց վրայ։ Պէյքըր մահացու կերպով զարնուեցաւ։ Որովհետեւ իր երկու ընկերներուն պետն էր, աղաղակեց անոնց որ փախչին եւ աղա- տեն իրենց կեանքը։ Բայց անոնք հաւատա- րիմ անձինք էին, եւ իրենց պետին քով կայ- նեցան, զիմագրաւելով անգուլթ վայրենիե- րուն, եւ զանոնք ետ վանեցին մինչեւ որ Պէյքըրի հոգիով մարմինն վերջին ցնցիւնէն հասկցան թէ մեռաւ նա։ Այնուհետեւ ետ փախան գանետին, այսինքն ժայռերուն խո- րունկ ճեղքուածին, մէջ որուն մէջէն գետը կը վազէ։ Հնդկները հոն անոնց հետեւելու վախցան։

Գետին մէկ եղբայրն վրայ հոսանքէն քըշ- ուած փայտեղ գտան առատ եւ բաւական զօրաւոր, եւ անոնցմով լաստ մը չինցին եւ լաստին կապեցին իրենց պարէնին պարկը եւ իրենք ալ վրան նստելով անձանթ հո- սանքին յանձնուեցան, հոսանք որուն վրայ երբեք լաստ երթեալ կ'էր ատկէ առաջ։ Երբ յառաջ կ'երթային, մթութիւնը գրեթէ փայտեղի մը մթութեան չափ խիտ եղաւ։ Միայն թէ հեռուն, վերի կողմը կապոյտ եր- կինքի բարակ գիծ մը կրնային տեսնել, ո- րուն վրայէն ցերեկը, կէս ժամու չափ միայն, կ'անցնէր արեգակին լոյսը։ Յետոյ գիշերն ե- կաւ, եւ բոլորովին պատեց խաւարը։ Եր- կու կողմի պատերը երթալով կը բարձրա- նային քանի դէպ յառաջ կը նաւարկէին։ Տեղ մը պատին բարձրութիւնը մինչեւ մղոնի մը կը հասնէր։ Նոյն ժամանակ փոքրիկ լաստը իր սոսկալի ճամբորդութիւնը կը շարունա- կէր։ Գետը յաճախ դարձուածներ կ'ունե- նար, եւ ջրվեժներն ու յորձանքները ահ-

ռելի էին։ Մարդիկը լաստին փաթեցան իրենց կեանքն աղատելու համար, անոնցմէ մէկը գետին եղբայրն զարնուելու դէմ զգու- շութիւնը կ'ընէր, եւ միւսը լաստը կը քշէր ձողով մը։ Նախորդ գիշերը անոնց պետը ըսած էր թէ գանետին ծայրը, եթէ կարելի ըլլար հոն հասնիլ, Բալիլ կոչուած գեղ մը կը գտնուէր։ Երկու մարդիկը կը յուսային թէ շատ չանցած հոն պիտի հասնէին։ Բայց անցաւ օր մը, ուրիշ օր մը, երրորդ մը, չորրորդ մը այն սոսկալի մթութեան մէջ, այն սոսկալի հոսանքին վրայ, եւ Բալիլ չտեսնուեցաւ։ Չորրորդ օրը լաստը, մինչ կը քշուէր հոսանքին կատաղի ջուրէն, գան- ետին սուր մէկ եղբայրն զարնուեցաւ եւ կտոր կտոր եղաւ, եւ Սթրոլ, մինչ կը ջա- նար կառավարել զայն իր ձողով, կատաղի ջուրերուն մէջ ինկաւ, բարձրաձայն ճիչ մը արձակեց եւ ալ չտեսնուեցաւ։

Հիմա Հուայթ մինակ մնաց ջախջախուած լաստով մը։ Յուսահատութիւն եւ սարսափ եկաւ վրան։ Երանի թէ Հնդկներուն հետ կուտած ժամանակ ես ալ ինկած ըլլայի Պէյ- քըրի պէս, կ'ըսէր։ Փորձութիւն մը կը զգար եռացող զեռացող ջուրերուն մէջ նետուելու եւ իր ցաւերուն վերջ տալու հոն ուր վերջ գտած էր Սթրոլի կեանքը։ Բայց Տէրը ա- նոր համար աւելի աղէկ բան մը տնօրինած էր։ Օգնեց անոր՝ մէկդի վանել չար խոր- հուրները եւ նորէն իրար բերել լաստին փայտերը։ Այս անգամ որպէս զի իրեն ալ չպատահէր Սթրոլի ճակատագիրը, ինքզինք լաստին կապեց։ Բայց երբ պարէններու պարկը փնտռեց, ահա կորսուած էր պարկը։ Խեղճ մարդը այսպէս լաստին կապուած այն ահ- ռելի մթութեան մէջ կատաղի հոսանքին վրայ, առանց ընկերներու եւ առանց կերակուրի, անգամ մըն ալ ճամբայ ելաւ։ Աւաղ, Սթրոլը կլլող յորձանքէն աւելի զօրաւոր եւ կատաղի յորձանքի մը հանդիպեցաւ։ Լաստը կը գառ- նար, կը պտուտկէր։ Սա խորհուրդը եկաւ մտքին մէջ թէ հոն այսպէս պիտի պտուտկէր, պտուտկէր մինչեւ որ թէ՛ ինք եւ թէ՛ լաստը ընկղմէին։ Այս է վախճանը, ըսաւ ինքնի- րեն։ Դիտու պտոյտ մը եկաւ վրան եւ ինք նուաղած ինկաւ։ Երբ ինքզինք նորէն գտաւ, վեր նայեցաւ։ Ժայռերը գրեթէ մղոն մը կը բարձրանային երկու կողմէն։ Բաց միջոցին երկայնքով տեսնուած կարմիր գիծ մը կը հասկցնէր թէ ժամանակը իրիկուն էր։ Յե- տոյ կարմիրը սեւի փոխուեցաւ, եւ բոլո- րովին պատեց խաւարը։ Եւ այն ատեն եւ այն տեղ, այդ ահռելի խորութեան մէջ, այդ թանձր խաւարին մէջ, եւ յորձանքին գո- ոիւնին եւ ջուրերուն խուժումին մէջ այս խեղճ մարդը գտաւ զԱստուած։

«Ծուռկերուս վրայ ինկայ», պատմեց յե- տոյ, «եւ երբ լաստը կը սահէր կ'անցնէր հոսանքին մէջէն, խնդրեցի Աստուծոյ որ օգնէ ինծի։ Խօսեցայ անոր իբր թէ նոյն իսկ հոգիս խորերէն, եւ ըսի, 'Ով Աստուած, եթէ այս սոսկալի տեղէն դուրս ելլելու ճամ- բայ մը կայ, ցուցուր ինծի զանիկա, զիս անոր առաջնորդէ'»։ Տակաւին վեր կը նայէր ձեռնամած եւ լաստին մէջ զգաց տարբեր շար- ժում մը, ու երբ դարձաւ յորձանքին նայե- լու, ահա ետ մնացած էր այն, եւ ինք յա- ռաջ կը քշուէր ամենահանգարտ հոսանքին վրայէն զոր առաջին անգամ կը տեսնէր գան- ետին մէջ։ Վեց օր եւս անցան եւ եկաւ տեղ մը ուր ժայռերը աներեւութացան եւ բարեկամ Հնդկներ կը բնակէին։ Անոնցմէ ընդունեց կերակուր, եւ անգամ մըն ալ ճամբայ ելաւ իր ուղեւորութիւնը շարուն-

նակելու, եւ երեք օր ալ երթալէ ետքը եւ կաւ Գալիլի եւ սպիտակամորթերու քնակաւորները, ուր վերջ գտան իր տառապանքները: Ահա եւ ռեզիստանսը մըն էր այն, ամենէն ահաբեկին թերեւս զոր կատարած են մարդիկ: Բայց Հոլանդի օգտակար եղաւ: Աստուծոյ վրայ խորհելու եւ անոր հաւատալու միջոց եղաւ:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԼՈՅՍԸ

Ազատութեան Զատուածութիւնն Վիթիսարի արձանը որ իր ճառագայթները կ'արձակէ կը ծաւալէ Նիւ Եորքի նաւահանգստին վրայ, իր զարմանալի փայլով լոկ գաղափար մը ըլլալէ աւելի բան մըն է: Թէ Ամերիկա կը լուսաւորէ աշխարհս, կամ գէթ անոր մէկ մեծ մասը, ապացուցուած իրողութիւն մըն է: Աշխարհիս մէջ տարուէ տարի արտադրուող հինգ երկիւրիս (միլիոն) կալոն քարիւղին երկուքուկէս երկիւրիսը Միացեալ Նահանգներէն կ'ելլէ, երկու եւ մէկ չորրորդ երկիւրիսը Ռուսիայէ, եւ մնացածը՝ տասը տասներկու ուրիշ երկիրներէ: Մինչ Միացեալ Նահանգը եւ Ռուսիա աշխարհիս քարիւղը կը հայթայթեն եւ գրեթէ հաւասար քանակութեամբ անդուտ քարիւղ կը հանեն, լուսաւորութեան զուտ իւղի քանակութեան գալով Միացեալ Նահանգները շատ մը աւելի մեծ քանակութեամբ կ'արտադրեն քան զոր կ'արտադրէ Ռուսիա: Ամերիկեան Ելեւմտական վարչութեան այս օրերս պատրաստած ցուցակէն կը տեսնուի թէ ինչ քանակութեամբ հանքային իւղ արտադրուած է այլեւայլ երկիրներու մէջ 1897ին, վերջին տարուան մէջ որուն հաշիւը եղած է, նաեւ թէ ինչ քանակութեամբ արտադրուած է Միացեալ Նահանգներու եւ Ռուսիոյ մէջ ամէն տարի 1883էն ի վեր: Այդ ցուցակէն կը հասկցուի թէ մինչ Միացեալ Նահանգներու եւ Ռուսիոյ, աշխարհիս իւղ արտադրող երկու մեծ երկիրներուն, արտադրած անդուտ իւղը գրեթէ հաւասար է, Միացեալ Նահանգներու զուտ քանակութիւնը Ռուսիոյ արտադրածին կրկնապատիկէն աւելի է: Պատճառը սա իրողութիւնն է թէ Միացեալ Նահանգներու այսինչ քանակութեամբ իւղէն երեք քառորդ զուտ իւղ կ'ելլէ, մինչ Ռուսիոյ նոյն քանակութեամբ իւղէն իբր երեք ութերորդ միայն կ'ելլէ: Ռուսիայէ ետքը Սոււմատրա է Միացեալ Նահանգներու ահաւոր մրցակիցը իր իւղի արտադրութեան արագ աճման համար: Անոր արտադրած իւղին կէսը զտուած իւղ կ'ըլլայ, նաեւ սա ալ կայ որ յիշեալ կղզին շատ աւելի մօտ է Արեւելքի որուն երկիրները աշխարհի վաճառանոցներուն կարեւոր մասը կը կազմեն այսօրինակ արտածելի ապրանքի համար: Եւ սակայն մինչեւ ներկայ ժամանակս Սոււմատրայէ ելած իւղին քանակութիւնը քիչ է բաղդատմամբ Միացեալ Նահանգներէ եւ Ռուսիայէ ելածին հետ: Անոր արտադրածը 1897ին 72,238,000 կալոն էր, Միացեալ Նահանգներու արտադրած 2,543,000,000 կալոնին դէմ:

ԵՐԿՐԱԳՐԾ ՄՐՋԻԻՆՆԵՐ

Մրջիւնի ցեղերուն մէջ ոչ միայն որմնաղիւններ եւ ատաղձագործներ կան, այլ երկրագործներ ալ որ յատակուած գեղերու մէջ կը բնակին, մեծ քանակութեամբ ցորենի հունձ կը հանեն, որով կ'ապրին: Երբ այս մանրիկ ժողովուրդները բնակելու տեղ մը կ'ընտրեն, կը սկսին զետնին մէջ ծակ մը փորելով: Այս ծակին կամ մուտին բոլորակը, եթէ այն-

պիսի հողի մէջ է որ միշտ հաստատուն եւ չոր կը մնայ, երեքէ մինչեւ վեց մատնաչափ բարձրութեամբ բլուր մը կը կանգնեն, գագաթէն մինչեւ խարիսխը մեղմ հակումով: Խարիսխը գագաթէն երեք չորս ոտնաչափ հեռու կ'ըլլայ: Եւ սակայն եթէ գետինը տարւոյն մէջ ատեն ատեն թաց եւ ճախնային ըլլայ, թէպէտ ընտրուած ատենը կատարելապէս հաստատուն եւ չոր, այս իմաստուն երկրագործ մրջիւնները քան կամ աւելի մատնաչափ զառիվեր բլուր մը կը կանգնեն, գագաթը մուտով մը: Այս հողաբլուրն շուրջը մրջիւնները կը մաքրեն գետինը եւ անոր մակերեսը կը շիտկեն ու կը հարթեն, տուն գեղէն մինչեւ երեք չորս ոտնաչափ հեռու, վասն զի, ինչպէս ըսուեցաւ, մրջիւններու ամբողջ ցեղ մը միակ բլուր մը մէջ կը բնակի: Այսպէս մաքրուած տեղը գեղեցիկ սալայատակի պէս կ'երեւնայ, եւ իրօք ալ այնպէս է: Այս մաքրուած տեղին մէջ չթողուիր որ բան մը բուսնի, բաց ի մասնաւոր տեսակ մը ցորեն բերող խոտէ, որուն սովորաբար առատ մէկ հունձը կը գտնուի հողաբլուրի կեդրոնէն իբր երկու երեք ոտնաչափ հեռաւորութիւն ունեցող բոլորակի մը ներսի կողմը: Երբ ցորենը հասուննայ, ամբողջովին կը տարուի հողաբլուրի ներսի շտամարաններուն մէջ: Բայց տակաւին չտարուած, կը զատուի յարգէն, որ հոն հաւաքուած աղբին եւ աւերակներուն հետ կը ժողովուրի եւ մշակելի գետնին սահմաններէն անդին կը նետուի: Երկարատեւ խոնաւ եղանակի մը միջոցին երբեմն կը պատահի որ այսպէս ամբարուած ցորենը կը թրջի, ծելու հակամէտ եւ ուտելու անյարմար վիճակ մը կ'ունենայ: Այն ատեն մրջիւնները դուրս կը հանեն թրջուած եւ վնասուած ցորենը եւ արախն մէջ կը տարածեն-չորնալու համար: Ճակաւին աղէկ մնացած մասը-նորէն ետ կը տարուի, իսկ ծլած հատիկները կը նետուին աղբին եւ յարդին հետ: Ամբողջ հունձին ներս առնուելէն ետքը արտը կը պատրաստուի յաջորդ տարուան համար: Փոքրիկ հնձողները նաեւ ցորեն կը ժողովն իրենց մշակած արտերէն դուրս բուսած բոյսերէն, եւ այս նպատակին համար գետինը մաքրելով կը շինեն երկայն ճամբաներ, որոնք կը ճիւղաւորին կ'երթան ամէն կողմ իրենց ագարակը շրջապատող խոտի անտառներուն մէջերը: Այս ճամբաները, որ մաքուր եւ հարթ կը պահուին, առաջին անգամ լայն կ'ըլլան, բայց երթալով կը նեղանա քանի երկրնան, եւ ի վերջոյ կ'աներեւութանան:

ՆԱՊԱՍՏԱԿՆԵՐ ԻՔՐԵՒ ՊԱՏՈՒՀԱՍ

Եւրոպայի հասարակ նպաստակը ի սկզբն Աւստրալիա մուծուեցաւ որսորդութեան նպատակաւ, եւ այս փորձին արդիւնք եղող փորձանքը քաջայայտ է: Նապաստակները արձակուեցան Մէլբորնի մօտ իբր 1864ին եւ այնքան արագ աճեցան բաղմնացան, որ 1879ին սկսաւ անոնց ջնջումը տնօրինող օրէնքին գործադրութիւնը: Միլիոնաւոր ոսկիներ ծախսուած են պարգեւներու, թոյներու, եւ զանոնք ջնջելու նպատակաւ զործածուած ուրիշ զանազան մեթոտներու համար: Հազարաւոր մղոններով ցանկեր քաշուեցան գետններուն բոլորակը՝ նապաստակներուն մուտքը արգելելու համար, եւ զանոնք ջնջելու նպատակաւ հարկւարաւոր կերպեր թելադրուեցան, բայց տակաւին գտնուած չէ կերպ մը որով աղղուապէս բնաջինջ ըլլայ պատուհասը: Բնական թշնամիներ, զոր օրինակ՝ կատուններ եւ ուրիշ մօտեկեր կենդանի-

ներ բերուած են: Բայց Նոր Զելանտայի ինչ ինչ կողմերը ատենք այնչափ փորձանք եղան որչափ նապաստակները զորոնք սպաննելու համար բերուած էին: 1887ին ոչ նուազ քան 19,182,539 նապաստակներ սպաննուեցան Նոր Հարաւային Ուէյլսի մէջ (Աւստրալիա) միայն: Բայց հակառակ կառավարութեան եւ անհատ կալուածատէրերու ջանքերուն՝ նապաստակները կը թուի թէ աւելի եւս կը բազմանան: Նոյն ժամանակ մեծ ճարտարութեամբ մը, նապաստակի մորթերու արտածման գործը, երեւան եկած է: Վերջին հինգ տարիներուն մէջ Նոր Զելանտա միջին հաշուով տարին իբր 15,000,000 մորթ նաւ դրած է, եւ 1873էն հետէ արտածած է աւելի քան 200,000,000: Մօտերս Եւրոպական վաճառանոցները զրկուելու համար տուեցին մէջ գետեղուած պահու նապաստակի միսը մեծագոյն համեմատութիւններ առնելու վրայ է, եւ հետզհետէ զարգանալով կարեւոր ճարտարութեամբ մը դառնալու խոստումը կու տայ:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԿԱՐԻՃ ՄԸ

Մր. Ու. Ճ. Պիտտի Նէյլըի մէջ հետազայ միջադէպը կը պատմէ զոր անձամբ տեսած էր ի Մատրաս:

Առաւօտ մը ծառայ մը խոշոր կարիճ մը բերաւ ինծի, որ գիշերը երկար ատեն թափառած ըլլալով յայտնի կը թուէր թէ առաւօտուն կարող եղած չէր իր որջը զըտնել: Զանկա ապահովապէս պահելու համար, կենդանին իսկոյն միջատաբանական ապիկած ամանի մը մէջ դրուեցաւ: Կէսօրէն առաջ քանի մը պարապ վայրկեաններ ունենալով, խորհեցայ երթալ նայիլ թէ մեր բանտարկեալն ինչ վիճակի մէջ կը գտնուէր: Եւ զանիկա աւելի աղէկ դիտելու համար ամանը պատուհանի մը մէջ դրուեցաւ արեգակին ջերմ ճառագայթներուն տակը: Թուեցաւ թէ լոյսն ու տաքութիւնը շատ գրգռեցին կարիճը: Այս բանը միտքս ձգեց պատմութիւն մը զոր կարգացած էի տեղ մը թէ երբ կարիճ մը կրակէ շրջապատեցաւ, անձնասպանութիւն գործեց: Ես նախ չուզեցի կենդանին այսպիսի սոսկալի վիճակի ենթարկել: Բայց առնելով հասարակ տնկաբանական ոտպնեակ մը, արեգակին ճառագայթները վառարանի վերածելով կարիճին կռնակին ուղղեցի: Այն վայրկեանին որ զայս ըրի, կարիճն սկսաւ արագ արագ քալել ամանին մէջ չլելով եւ թքնելով մեծ կատաղութեամբ: Այս փորձը չորս հինգ անգամ կրկնուեցաւ, եւ միշտ միեւնոյն հետեւանքն ունեցաւ, բայց երբ անգամ մըն ալ ըրի, կարիճը իր պոչը վեր դարձուց եւ խայթոց իր կռնակը մինչ կայծակի արագութեամբ: Կենդանին վիրաւորուելէն ետքը իսկոյն հիւթ մը սկսաւ վազել վէրքէն, եւ քովս կայնող բարեկամ մը աղաղակեց, «Տեսէ՛ք, ինքզինք խայթեց, մեռած է»: Եւ իրաւ որ կէս վայրկեան չանցած՝ կեանքը բոլորովին վերջացած էր: Այսպէս ապացուցուեցաւ թէ կենդանիները կրնան անձնասպանութիւն ընել, եւ թէ կան կենդանիներ որոնց թոյնը զիրենք ալ կը մեռցնէ:

ՓԱԹԱԹԵՍԷ ՀԱՅ ԶԻԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Բոպուրկի Ամերիկեան հիւպատոսը Հիւզ կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ (Գերմանիա) բնիկները վաթաթէսը հաց չինելու կը գործածեն իրենց ձիերուն կերի համար, մանաւանդ երբ ասոնք սաստիկ կ'աշխատեցուն շատ ցուրտ եղանակի մէջ: Զիերը կը գիրնան կը զարգա-

նախ դայն ուտելով եւ շատ առողջ ու դորաւոր կ'ըլլան : Չանիկա պատրաստելու մեթոտը պարզ է եւ ածան : Փաթաթէսը պէտք է կամաց կամաց խաշել մինչեւ որ կակուղնայ : Յետոյ կը ճմլուի եւ կը շաղուուի աղէկ մը եւ հաւասար քանակութեամբ եզիպտացորենի ալիւր կ'աւելցուի վրան : Շաղուուելով թանձր խմոր մը կ'ըլլայ, եւ քիչ մը աղ կը դրուի : Այնուհետեւ խմորը երկու հազարական կրամ-նոց նկանակներու կը բաժնուի, եւ փուռը կը դրուի որ աղէկ մը եփի : Գեղերու մեղմ տաքցուած փուռերու մէջ ընդհանրապէս տասնըփնից կամ տասնըութ ժամ կը թողուին նկանակները : Հացը պաղելէն ետքը, ծանր աշխատութիւն ընող ձիերու եւ արջառնե-րու կը կերցուի որը չորս նկանակ, այսինքն հատ մը առտուանց, հատ մը կէսօրին, հատ մը իբր ժամը 4ին (Ը. Ե.), եւ հատ մըն ալ գիշերը : Վերջին անգամուն իբր 3 հազարա-կրամ ալ չոր խոտ կը տրուի : Կ'ըսուի թէ այս մեթոտով ձիերը շատ մը աւելի գործ-կ'ընեն միեւնոյն չափ կերակուելով, եւ թէ այս ուտեստը օգտակար է անոնց ակուա-ներուն :

ԿԵԱՆՔԻ ԳԱՂՏՆԻ ԿԵՐԱԿՈՒՐԸ
(Տր. Թէյլը)

«Ես կերակուր ունիմ ուտելու որ դուք չէք գիտեր» (Յովհ. Գ. 32) :

Յոգնած, նոթի եւ ծարաւի Յիսուս Արեւելեան միջօրէի մը լուսափայլութեան տակ Յակոբին աղբւրին եզերքը նստաւ : Այս-կերտները քաղաքը կերակուր դնելու եր-թալով՝ առժամապէս միայնակ թողած էին զայն : Երբ վերադարձան, զարմացան տես-նելով որ ջուր հանելու եկող կնկան մը հետ կը խօսէր, եւ գրեթէ երբ իրենք երեւցան, կնիկը ձգեց իր սափորը ու, իբր թէ մասնա-ւոր գործ մը ստանձնած ըլլար, աճա-պարեց ձիւղ դէպ այն քաղաքը, ուրկէ իրենք եկած էին : Յիրաւի մասնաւոր գործ մը ստանձնած էր . քանզի խօսակցութենէ մը յետոյ, որ իր սիրտը մինչեւ խորը վերա-քննած եւ իր կեանքին զաղտնիքները երեւան բերած էր, նա գտած էր Մեսիան խորհրդաւոր օտարականին մէջ եւ անձկա-լից ցնծութեամբ մը հեռացած էր ըսելու բո-լոր իր ժողովուրդին, «Եկէք, տեսէք մէկ մարդ մը որ ըսած ինծի ամէն ինչ որ գործեր եմ արդեօք անիլա՞մ է Գրիստոսը» : Սակայն աշակերտները անտեղեակ էին այս ամենուն . եւ երբ ստիպեցին իրենց Տէրը իրենց հայ-թայթած կերակուրին մասնակցելու, Յիսուս յայտնեց ըսելով, «Ես կերակուր ունիմ ու-տելու որ դուք չէք գիտեր» : Անոնք չփո-թեցան եւ իրարու կ'ըսէին, «Արդեօք մէկը անոր ուտելու բան մը բերա՞ւ» : Այս պա-րագային մէջ անոնց խոռվիլը ընական էր . վասն զի երեւակայեցին թէ նա դիմած էր նիւթական հացի, բայց երբ աւելցուց, «Իմ կերակուրս ան է որ ես զիս խրկողին կամքը ընեմ, եւ անոր գործը կատարեմ» սկսան հասկնալ թէ իրենց բացակայութեան մի-ջոցին իր հօրը գործին զբաղած էր, եւ կը նկարագրէր այն ներքին գոհացումը զոր վայելած էր՝ զայն կատարելով : Բայց երբ ա-նոնց իր գործերուն մէջ մտնելուն վրայ խօ-սիլ շարունակեց, անոնք իմացան թէ իր անձնական փորձառութիւնը իրենց բանա-լով՝ վկայութիւն կու տար այնպիսի դէպքի մը վրայ որ պէտք էր հաստատուէր իրենց մէջ : Ճշմարիտ է թէ անկարելի է ոեւէ մար-դու համար Յիսուսի չափ բացարձակապէս ապացուցանել թէ Հօրը կամքը ընել եւ անոր

գործը կատարել իր կերակուրն է : Սակայն տակաւին ամէն անոնք որ կը հաւատան իրեն եւ ընդունած են իր հոգին՝ գոնէ կրնան ընտ-րել իր խօսքերը եւ անոր մէջ գտնել կեանքի ֆառնի կերպարը :

Այս նիւթին բացատրութեան չը մտած, լաւ է որ խորհինք այն ընդհանուր սկզբունք-ներուն վրայ որք Յիսուսի այս խօսքերուն մէջ կան : Սա հաստատական բացատրու-թիւնն է այն ճշմարտութեան զոր ժխտական կերպով խօսեցաւ Սատանային (երբ իր անօ-թութեան ժամանակ մօտեցաւ նա եւ ըսաւ, «Ըսէ որ աս քարերը հաց ըլլան») եւ ըսաւ, «Գրեւած է թէ Ոչ միայն հացով կ'ապրի մարդ հապա ան ամէն խօսքով որ Աստուծոյ բեր-նէն կ'ելլէ» :

Հիմա միացնելով այս երկու խօսքերը եւ նկատի առնելով այն պարագաները յորում խօսուեցան, մի քանի թանկագին հետեւեւ-թիւններ կ'ունենանք : Նախ եւ առաջ անոնք կը սորվեցնեն թէ գոնէ մարդկային արարա-ծոց համար կեանքը գոյութենէ գերազանց բան մ'է : Մարդս բաղադրեալ արարած մ'է, ունի մարմնոյ հետ հոգի մը եւս . անոր հո-գին զինքը կը կապէ Աստուծոյ հետ, Անտե-սանելին հետ, մինչ իր մարմինը զինքը ա-նանոց եւ բնականին հետ կը միացնէ : Հոգւոյ անդեան համար պէտք եղած կերա-կուրը հոգեւոր է, իսկ մարմնոյն համար՝ նիւ-թական : Հոգին իր իսկ բնութենէն՝ մարմի-նէն գերազանց է՝ եւ յիշաւի մարմնոյն տէրն է . հետեւապէս մարմինը հոգւոյն համար է եւ ոչ թէ հոգին մարմնոյ համար : Մարմնոյն գոհացումը՝ իւր նիւթական կարօտութեան համար պարզապէս անասնային գոյութիւնը ապահովել է : Սակայն մարդու մը համար կեանքն է՝ մշակել եւ զարգացնել հոգին Աս-տուծոյ կամքին մէջ : Ճշմարիտ է թէ մար-մինը իր կարօտութիւնները ունի եւ պէտք է որ անոնք հոգացուին : Բայց ասոնց հայ-թայթուիլը բարձրագոյն վախճանի մը հաս-նելու համար ըլլալու է : Այս վախճանն է կատարել Աստուծոյ կամքը հոգւոյն միջոցով : Բայց երբ միջոցը իբրեւ վախճան կը նկատուի եւ մարդ մը մի միայն մարմնոյն յղիացումը կը փնտէ, նա հոն հրաժարած կ'ըլլայ իր մարդկութենէն եւ թաղուած՝ սոսկ անաս-նութեան մէջ : Ուստի առաջին հարցումը, որ կը ներկայանայ երիտասարդութեան՝ երբ նա կ'արթննայ բարոյական գիտակցութեան եւ կը ճանչնայ թէ ունի հոգի մը իր մէջ, սա է, «Սոսկ գոյացութեամբ գոհ պիտի ըլ-լամ թէ կ'ուզեմ ճշմարտապէս ապրիլ» : Ու-րիշ խօսքերով, «Ես իմ մարմնոյս պիտի ըլ-լամ թէ մարմինը իմ պիտի ըլլայ եւ ես Աստուծոյն» : Ասկէ յետոյ ի՞նչ պիտի ըլլայ իմ նշանակէտս, ես սոսկ ուտելու եւ խմե-լու համար պիտի ապրիմ թէ պիտի ուտեմ եւ պիտի խմեմ որպէս զի զԱստուծոյ վայե-լեմ եւ փառաբանեմ» : Այս է մեծ ծխնին ո-րուն վրան կը դառնայ մարդուն ընթացքին յատկութիւնը . եւ աս զին կամ ան զին շար-ժեկով պիտի ըլլայ գերի ախորժակին կամ ծառայ Աստուծոյ : Ո՛հ, քանի քանի անգամ երիտասարդը կը փորձուի զգայականութեան՝ իւր ընկերին հրաւիրմամբ : Սակայն մարդու մը համար զգայականութիւնը չէ կեանքը : Մարդու մը համար կեանքը աւելի բարձր, աւելի ազնիւ, աւելի փառաւոր բան մ'է, նոյն իսկ «կատարել մեզ խրկողին կամքը եւ լմնցնել անոր գործը» :

Կեանքը չէ սեղանի ուրախութիւնները վայելել, ինչպէս որկրամուրը կ'երեւակայէ, չէ գինեմոլին յիմարական երգերը՝ հոգերը

բաժակին մէջ խեղդելու համար, ինչպէս ար-բեցողը կը կարծէ, չէ մեր բնութեան վատ-թարագոյն կիրքերուն սանձը արձակել, ինչ-պէս զգայականը կը յայտնէ : Այս բոլորը ա-նասնային վայելքներու սոսկ ձեւերն են, եւ այն մարդը որ ասոնք գերագոյն նպատակ-ներ կ'ընէ, նա պարզապէս գոյութիւն կը փնտէ եւ ընկճած է բանական եւ ան-մահ էութեան մը արժանապատուութեան տակ : Կրնայ ըսուիլ թէ նա՞ միայն ունի մար-դու յատուկ կեանք որ կը ճգնի շարունակ ծառայել Տէրոջը՝ հաւատալով Աստուծոյ եւ հնազանդելով անոր խօսքին : (Ծարանակէ) Եղեափա ՄԱՐՍ Մ. ԹԱՐՍՍԱՆ

ՏՐ. ԵՂԻԱ ՆԵՐԿԱՐԱՐԱՆ

Դեկտ. 20ին մեռաւ Տր. Եղիա, որբանոցի բժիշկը, Բաղէշի միակ քրիստոնեայ բժիշկը : Բայց Բաղէշի չէր ան, այլ բնիկ Նիկոմիդիացի : Բժշկութիւն ուսանելէ առաջ աստուածա-բանութիւն ուսած էր : Աստուածաբանական կրթութիւնն առած էր ի Պէպէք (Պոլիս), բժշ-կականն ի Լոնտոն : Քարոզած էր ժամանա-կին եւ կը բժշկէր մինչեւ մահը : Քարոզիչ-բժիշկ էր ան : Բայց եթէ քարոզիչ մնար՝ ա-ւելի աղէկ քարոզիչ պիտի ըլլար քան բժիշկ, վասն զի լեզուն ձեռքէն աւելի ճարտար էր — պերճախօս էր, նաեւ սրախօս, դաւեչտա-խօս, հեղինախօս : Չհասկցուի թէ իրեւ բժիշկ անճարակ էր կամ անընդունակ : Հաւանցու-ցած էր իր վարպետները եւ յաջող ուսանողի վկայական առած : Ըսելս սա է թէ ներքին, բնական այնքան համակրութիւն չունէր իր արուեստին համար եւ հետեւած չէր անոր ժամանակակից զարգացումներուն : Բաւա-կանացած էր դպրոցին մէջ ուսածներովը, եւ հոգը չէր որ անոնք հինցեր էին հիմակուան ժամանակներուն համար : Բայց այս մեղադ-րանքն ունէր իր չքմեղանքը : Բաղդը մեր խեղճ մարդը առեր անանկ վիճակներու, պայ-մաններու մասներ, այնպիսի միջավայրերու մէջ ձգեր էր, անանկ բաներ անոր տեսնել տուած էր, որ խեղճ մարդը քիչ ի՞նչ տեսած էր այդ արուեստին երեսէն : Տր. Եղիայի կեան-քը անճանելի ըլլալու չափ արկածալից, վիպա-կան, բազմամասնուած եւ յոգնադիպուած է ե-ղած : Շատ տեղեր պտըտեր էր, շատ շատ բա-ներ լսեր ու տեսեր էր, շատ բաներու հանդի-պել էր ու անանկ բաներու՝ որ հաւատքը թուլցեր, խախտեր էր մարդկութեան վրայ . . . ոմանք կը կարծէին եւ կը կարծեն նաեւ, Աստուծոյ վրայ : Բայց ես եւ զինք մօտէն ճանչցող ուրիշ շատեր ալ զայն այլապէս կը ճանչնանք : Անոր մէկ սովորութիւնն ու ու-նակութիւնը դիտենք, որ մեր մտքին մէջ մաղիւ չափ տեղի չ'ընող որ այդպիսի կարծեաց ու կասկածանաց : Ընտանեկան եւ առանձնա-կան աղօթքի կանոնա-սովորութիւնն ունէր : Վերջին տարիներս եկեղեցի չէր կոխեր, հրա-պարակային աստուածապաշտութեան չէր դար, ներկայանար ու մասնակցիր, եւ յաւէտ ա-սոր համար առիթ տուած էր ոմանց իր վրայ կաղմած ձախորդ գաղափարին . բայց ի բնէ այնպէս չէր, ունէր իր կրօնքը, իր պաշտա-մունքը : Ու ինչպէս ըսինք, իր տունը իր ե-կեղեցին եւս էր : Մարդոցմէ գայթակղեալ էր, բայց սրտնած չէր Աստուծոյ դէմ : Հիւանդ էր, բայց մտքով քան թէ հոգով : Եւ միթէ մարդոց վրայ հաւատք չունենալը կորուսիչ մեղք մ'է անանկ մարդու մը համար որ մար-դոց վրայ աղէկ բան մը տեսած չէր կամ տեսնելու աչք ունեցած չէր, որ մարդոցմէ երթէ ոչ միշտ, այլ յաւէտ տուայտանք թաշած էր : Յիսուս իսկ աստիճան մը այդ-

պէս չեղաւ որ խնդրէր անոնց (մարդոց) չէր հաւատարմութիւնը: Իր հիւանդութեան — որ եւ եղաւ մահուան — անկողնոյն մէջ խօսածները դարձեալ կրնան տալ իր ներքին, բարոյական մարդուն կամ հոգեւոր կեանքին ու հասակին նկարագիրը, յատկանշին ու չափանիշը: Յաճախ զինք այցելող եւ իր սնանքին քով նստող մեր քարոզչին եւ այլոց ալ բարեկամաց սա վսեմ խօսքերն կրկնած էր: Միտ դրէ՛ք: «Այն կրօնքը, որ մահուան հանգէպ հանգարտ չպահէր դմարդ՝ ճշմարիտ կրօնք չէ, եւ այն մարդը որ մահուանէ կը վախնայ, սարսափով կը նայի անոր վրայ՝ ճշմարիտ քրիստոնեայ չէ: Եւ կը հաստատենք զայն:» Իր ետեւ կը թողուր կրնա՞նք ցաւազար եւ անչափահաս մանչ մը եւ աղջիկ մը, «գործ» ըսած է, «կը կտակեմ որբանոցներուն: աղջիկը աղջկանց ճիւղին եւ մանչը աղոյ բաժնին:»

Չքաւորութեանը մէջ, ուր պատահ հացի կարօտութիւն կրեց, ստիպուեցաւ ծախել գրեթէ իր «նշ» մինչեւ իր ծեր մարմինը պատսպարող զգեստները: Բայց խնայեց քանի մը բաներու, որոց անունները եթէ չտամ, ընթերցողը բնաւ պիտի չգտնէ: Դրեանական պիտոյք — գիրք, գրիչ, մեկն ու թուղթ — ասոնք էին տօքթորին ամենէն աւելի խնայած բաները: Չէ՞ք զարմանար անոր գրականութիւնը այսչափ սիրելուն: Սիրածն ալ սրբազան գրականութիւնն էր, Աստուածաշունչի գրականութիւնը: Երբ ըսի թէ իր բժշկականութիւնը Լոնտոն ուսած էր, հասկցա՞ք հարկաւ անոր քաջ Անգլիագէտ մ'ըլլալը: Նա այդ լեզուի ծովացեալ գրականութենէն դուրս չէր ելնել երբեք: Չէր կարդար միայն՝ այլ եւ կը թարգմանէր իր սիրած, ճաշակին յարմարած երկերը, որչափ ալ ստուար, բազմահատոր ըլլային: Թարգմանածոյ ձեռագրերու դէպքեր կարելի է հանել այսօր իր տնէն: Ի մէջ այլոց թարգմանած է Եկեղեցական Պատմութիւնը, մանրամասն բարեկարգութեան հատորներ որ հայկականին մէջ չկան դեռ, նաեւ Հաղարամեային վրայ գրուած ստուար, հետաքրքրական գործ մը: Հիմնական երկասարգները կարդալ միայն յանձն չեն առնել այդքան բան, բայց այդ հին, ծերունի, մաշած մարդը կը լսէր մանկէ ալ, — առանց երբեք այդ բազմաշխատ թարգմանութիւններէն տքնութիւններէ զատ ուրիշ բան մը — նիւթական դոյզն ինչ շահ յուսալու: Իր թարգմանութեանց ոճը միշտ ան է որ, կ'երեւի Փրօֆէսը Գրքուն կրնա մէջ, որ իր բոլոր թարգմանութեանց մէջ միակ լոյս տեսնողն է՝ իր քարոզչութեան օրերու: Այս հին մարդը սակայն մեզի պէս նոր մարդերու համար դանձ մ'էր եւ ինքն իրմով պատկառելի հնութիւն մը: Առատախօս էր ու ամէն հին մարդերու պէս առաջախօս: Նորերը իր բերնին կը կապէր, իր շրթներէն կը կախէր երբ խօսէր: Երբ քան զանոնք կը հետաքրքրէր: Տր՝ Եղիայի նման մարդիկ մեր ընկերութեան մէջ քիչ են, ուստի կ'արժեն յիշուիլ: Չթաղենք անոնց անունը իրենց հետ:

Բաղէշ ԳԵՂԱՅ Ե. ԳԱՐԵԵԼԵԱՆ
Դեկտ. 13/25, 1899

ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԸ ԱԶԳԱՅ ՄԷՋ
(Յ. Մ., Կ. պ. Կ.)

Պիւղար առաջին իմաստասէրն էր որ ի յայտ բերաւ Յունական մտաց կրօնական խոր ըմբռնումը: Ըստ Պիւղարի, հոգին էր

Աստուծոյ եւ նոյն կը մնար ի հանդերձ եւ լուսնի գիտակից իւր էութեան եւ ոչ թէ անգիտակից, նուազեալ մնացորդ կամ ստուերն երկրաւորին: Ապագան էր գոյութիւն ճշմարիտ, յորում բարոյական գործը կ'ընդունէին արդար փոխարինութիւն: Արդարն կ'ընդունուէր երանելեաց գասին մէջ, իսկ չարն պատժու կ'ենթարկուէր անմիջապէս: Բարեպաշտը կամ անոնք որ առաքինական գործոց մէջ ընդ միշտ հաճոյք ունեցած են՝ կը վայելին հրճուանք երկնից մէջ, նուազելով եւ երգելով ամէնօրհնեալին երգերը: Ըստ Պիւղարի, մարդկային հոգին իւր վեհութեան ազգաւ սահմանեալ էր մէկէն աւելի ծննդեան, քանզի պէտք ունի հրահանգի, քաւութեան եւ սրբացման ընթացքի թէ՛ աստ եւ թէ՛ ի հանդերձելուն: Հոգիք որք կ'իջնեն սանդարամետն՝ կը քաւեն իրենց անցեալ մեղքերը եւ դառնալով երկիրս՝ կ'ըլլան մեծ մարդիկ, ինչպէս իմաստասէրք եւ զիւցաղունք: Հոգիք որք երկցս կ'անցնին փորձի վիճակէ թէ՛ աստ եւ թէ՛ հանդերձեալին մէջ՝ ոչ եւս կ'երթան սանդարամետ, այլ ուղղակի կը բարձրանան երանելեաց դասը:

Պիւղարի յաջորդն էր Պլատոն որ կը կոչուէր Յունական Մարգարէն իտէալի եւ յաւիտենականի: Բարոյական համարատուութեան գաղափարը ոչ միայն կրկնուեցաւ ի Պլատոն, այլ եւ բարձրացաւ եւ ընդունեցաւ ներդաշնակութիւն գործնական կենաց հետ: Պլատոնի գործն էր նկարագրութիւնը Սոկրատի վերջին խաղաղ ժամուն, որ արժանի է քրիստոնեայ մարտիրոսի մը: Ինչպէս խաղաղ եւ գուարթ սպասեց մահուան, յուսալով զիմաւորել իւր արդար դատաւորը, եւ փիլիսոփաներն եւ զիւցաղունները Պլատոնի վարդապետութիւնն էր շատ բարձր եւ կանոնաւ: Բայց երկու թերութիւն ունէր: Մին սա էր որ չէր ուղղեալ ժողովրդեան, ապա եւ չէր գրաւած ժողովրդեան սիրտը: Միւսը սա էր թէ կնճռոտած էր աւանդական նախապաշարունակներով: Իւր յառաջ երած օրինակներուն շատերն այս բնութիւնն ունէին: Ինչպէս միջանկեալ վիճակ, հրահանգի եւ քաւութեան, սրբացման ընթացքով, Հոգեւոյ նախորդ գոյութեան վարդապետութիւն մը ունէր որ չէր տարբեր հոգեփոխութենէ: Ըստ աւանդական վարդապետութեան եղեռնագործը կը նետուէր յաւիտենական բանտը: Պարզ յանցաւորը կը տարուէր սանդարամետը եւ կը մնար հոն մինչեւ որ այն որոյ դէմ գործած է յանցանքը՝ ի գութ շարժելով ներքէ: Անոնք որ արդարութեան մէջ բարձր վիճակի հասած եւ անոնք որ իմաստասիրութեամբ մաքրած են զանձինս՝ կ'ընդունուին Աստուծոյ բնական բանները: Իսկ անոնք որ ոչ բարի են եւ ոչ չար՝ Աստուծոյ լծին քով կը սպասէին մինչեւ ազատ արձակուէին:

Պլատոնի եւ այլոց նմանեաց բարձր յոյսերը իմաստասիրաց մանաւանդ նպատաւոր էին քան մարդոց առ հասարակ: Վերջապէս եւ սա կը դասէր մտաւորն եւ հոգեկանն ի վեր քան բարոյականն: Այս միտեալ էր արատաւորել սրբութեան գաղափարը, վասն այսօրիկ չէր պատշաճ ազդել կրօնական համոզում, թէպէտ խոր իմաստասիրութիւն եւ հոյակապ վաստեր կը պարունակէր ինպատոյ անմահութեան: Իւր իսկ աշակերտաց մէջէն քիչերուն ազդեց անմահութեան ըմբռնումը: Աթենական տապանագրերն քիչ յոյս կը ներշնչէին ինպատոյ երանաւէտ օրհնեալ անմահութեան, մինչեւ Եգիպտական փիլիսոփայութիւնն դաւա մուտ Հելլենաց մէջ, որ

մասամբ ամօքեց նոյա ապագայի ըմբռնումը: Ահա այս էր համառօտիւ Յունական անգէնարանութեան ձայնը: Երբ Բրիտոս եւրեցաւ՝ աշխարհ կ'առաջնորդուէր Յոյն իմաստասիրաց մտածութիւններով եւ կը կառավարուէր Հռոմէական իշխանութեամբ: Բայց ինչ էր ապագայի հաւատքը, դոր հին աշխարհը գտած էր իւր իմաստութեամբ: Լոկ հակասական կարծիքներ, ենթագրութիւններ, հայեցողական տեսութիւն, եւ այս ոչ կայուն եւ ոչ ներդաշնակ: յոյս բանաստեղծական, որ էր ծնունդ յափշտակեալ երեւակայութեան եւ մերթ ընդ մերթ կը չալլուէր ի գովեստ զիւցաղանց: Այս ամենուն ընդհանրապէս այնչափ հաւատք կ'ընծայուէր որ չափ դարերու ազդեցութիւնը կարող էին տալ Որպէս զի անմահութեան յոյսը մարդուն ստոյգ եւ տեւական ստացուածք ըլլար, հարկ էր այնպիսի Մէկը որ կարող է խօսիլ աւելի ուրոշ եւ աւելի բարձր իշխանութեամբ ու հեղինակութեամբ քան իմաստասիրական հայեցողութիւնը, Մէկը՝ որ կարող է անվախճան կենաց գորութիւնն յայտնել իւր անձին մէջ:

ՄԱՀԱԳՈՅԺ

Պրն. Յովհաննէս Շահապեան ընդիլ Կիւրինցի, որ իւր 5 ամիս առաջ Նիւ Եորքէ հոս եկաւ իր թոքախտի հիւանդութեան պատճառաւ, կարճ միջոց մը կարող եղաւ գործել ու ստիպուած՝ հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ, եւ երթալով իր տկարութիւնը զօրացաւ, եւ երբ զգաց թէ մահամբձ է, փափաք յայտնեց գէթ հայրենիքը երթալ եւ հոն իր վերջին օրերը անցունել: Տեղոյս եղբայրութիւնը կը փափաքէր օգնել իր ծախքին, բայց ի նկատ առնելով իր ֆիզիքական անկարողութիւնը եւ օգերուն անապատ ըլլալը՝ լաւ համարուեցաւ որ ատ ձեռնարկէն ետ կենայ: Օրըստօրէ աւելի տկարանալով անցեալ Նոյ. 28ին ի Տէր ննջեց ան եւ Դեկ. 1ին թաղեցինք զինքը տեղոյս Հայոց գերեզմանատունը: Կարծեմ ինքը 26 տարու էր: Իր տկարութիւններուն միջոցին երբեք տրտունջ մը չըրաւ, թէպէտ եւ զուրկ էր ծնողական եւ ընտանեկան կարեկցութիւններէ: Երկնից միջիւրութիւնն կը հայցենք իր ծնողաց եւ բարեկամաց որ ի Կիւրին: Եւ եթէ կը փափաքին իր բարեկամները աւելի մանրամասն տեղեկութիւն առնել, կրնան թղթակցիլ Պրն. Խաչիկ Միքայէլեանի հետ, որուն հասցէն է Mr. H. M. Michaelian, Fresno, Cal.

Այս առթիւ երկու խօսք ալ Արեւելեան նահանգներ բնակող մեր հայրենակցաց: Մինչդեռ Հայ գաղթականութիւնը այն կողմերը կը շատնայ, բնականաբար պակաս չպիտի ըլլան ատ տեղ հիւանդութիւն ունեցողներ: Եւ որովհետեւ աս նահանգը եւ յատկապէս Fresno իւր առողջապայ ճանչցուած է, մեծ սխալմունք կ'ընեն անոնք որ կը թելադրեն եւ անոնք որ անխորհուրդ կերպով հոս կու գան: Իրաւ որ տեղոյս օդը լաւ է, բայց միմալ օդը չի բաւեր առողջութեան, այլ անոր հետ մէկտեղ լաւ ապրուստի միջոց պէտք է ունենայ այնպիսին որ հոս կ'ուզէ դալ, եթէ ոչ՝ չարաչար խաբուած պիտի գտնէ ինքզինք: Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ճրէսնօ

Երիտասարդաց կիրախօրեայ աղօթքի ժողովը կը սկսի ժամը 9ին (Ը. Թ.) Պայպըլ Հառուսի մատրան մէջ: Խորհրդածութեան նիւթն է Հոգի. Ը. 28:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երեքշաբթի, Բամազանի 13րդ օրը, տեղի ունեցավ խորհուրդի հանգեսը: Վեհ. Սուլթանը միջօրէն անմիջապէս առաջ մեկնեցաւ պալատէն եւ գնաց Պէշիկթաշ: Անտի շոգեմակոյկով անցաւ Թոփգափու՝ համարուրելու համար համանուն պալատան մէջ պահուած նուիրական վերարկուն: Կայսերապետը իշխանները, Մեծ Եպարքոսը եւ քաղաքային եւ զինուորական բարձրաստիճան թուրք պաշտօնատարներ Ն. Վեհափառու թեմէն առաջ դացած էին հոն: Վալիտէ Սուլթան եւ Կայս. կանանոցէն ալ տիկիններ ներկայ եղան հանդէսին: Վեհ. Սուլթանը, դարձեալ նոյն ճամբով, Կայս. պալատ վերադարձաւ արեւամուտէն առաջ:

Պերինէ կը հեռագրուի թէ տեղւոյն թուրք զեւսկանը երկուշաբթի պատիւ ունեցած է ճաշել Վիլհելմ Կայսեր հետ:

Քանի մը օր առաջ Մուստաֆա-Պուստաֆի երկաթուղւոյն վրայ արկած մը պատահեցաւ, որ բարեբախտաբար ծանր հետեւանք չուներ: Բեռան վեց կառքեր երկաթուղւոյն բարձրագոյն մէկ մասին վրայ զծէն վար գլորեցան եւ խորտակուեցան, բայց ուղեւորներու կառքերը բեռան կառքերուն հետ միացնող շղթան խզուեցաւ եւ ուղեւորներու կառքերը զծին վրայ մնացին: Ոչ ոք վնասուեցաւ բաց ի մեքենավարէն, որու երկու մատները ձկուեցան:

Աթենքի հնազիտական Ֆրանսական վարժարանի պաշտօնէութենէն Մ. Սէօռ Ֆիլիպէի հարաւարեւմտեան կողմը Ռոտտլֆ լեռներուն ստորոտը Պուլկարական փոքր աւանի մը մօտերը գտած է Թրակեան յաղթական կառք մը, որ Դ. դարու գործ կը համարուի: Կառքին հետ գտնուած են՝ իբրեւ զարդանիւթ՝ պղնձէ փոքր արձաններ, ձիու մը կազմած, մարդկային հինգ դանկ եւ քանի մը սուր եւ նիզակ: Կառքն ըստ Ֆրանսական իշխանին փափաքանաց՝ պիտի պահուի Ֆիլիպէի թանգարանին մէջ: Իշխանը գումար մը տուած է պեղման գործն յառաջ տանելու համար: Պուլկար եւ Ֆրանսական կառավարութիւններն ալ գումարներ տուած են նոյն նպատակով:

Երկուշաբթի մայրաքաղաքիս ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Հաճի Մէհմէտ Ապատի Բէրմասթիցին, որ Բէրմասթիի մօտ Դավազը գիւղին մէջ գտած է, կ'ըսուի, ոսկի եւ արծաթ զրամներով լեցուն անօթներ եւ պահած է զանոնք, քանի մը նմոյշ միայն առնելով որպէս զի Բէթթանեացի ոսկերչի մը ցուցնէ: Ըստ օրինի, գտնուած գանձուն հարիւրին սաչափը կառավարութեան կը պատկանի: Իսկ եթէ հնազիտական կարեւորութիւն ունենայ, հնութեանց Կայս. թանգարանը կրնայ ամէն առնել գտնողին փոխարինութիւն մը տալով: Պաշտատէ ալ կը դրուի թէ ոսկեղրամ պարունակող անօթ մը գտնուած է Տիրիսի մօտ պատի մը ոտքը թաղուած: Դրամները կը վերաբերին 750էն մինչեւ 1258 (Յ. Տ.) Պաշտատի մէջ տիրող Ապպասեանց ժամանակին:

Պետական խորհուրդը որոշեց որ «վազֆ» կալուածներն ունէ կրօնական կամ մարդասիրական հաստատութեան կտակուելէ առաջ «միւլք» վերածուին:

Հորանտական նորընտիր զեւսկան Մ. տը Վէթէրլին երկուշաբթի մայրաքաղաքս հասաւ:

Կայս. հրաման մը թնդանօթարանի վերադարձութիւնը կ'արտօնէ բանեցնել Էրէյլի անխանքերուն երկուքը: Նոյն վերադարձութիւնն այս միջոցով իր հանքածուխն հայթայթելով պիտի ազատուի օտար երկրէ գնումներ կատարելու ծախքերէն:

Կառավարութիւնը երկաթուղւոյ ընկերութիւններն արտօնած է ցորենի ամբարանոցներ հաստատել երկաթուղւոյ գիծերուն մօտերը: Արեւելեան երկաթուղւոյ ընկերութիւնն արդէն իսկ ամբարանոց մը շինած է Ի Դըրքիլիսէ:

Երկուշաբթի հիմնարկէքը կատարուեցաւ այն հիւանդանոցին, որ Կայս. հրամանագրի մը համաձայն պիտի շինուի Հայտարարաշայի Բժշկական նորակառոյց վարժարանին ետեւի կողմը:

Կոս հրացանները որ վերջին պատերազմին ժամանակ առնուեցան Յոյներու ձեռքէն՝ Մազէրեան հրացանի պիտի վերածուին: Պատրաստուածներուն նմոյշները Վեհ. Սուլթանին մատուցուեցան:

Մայրաքաղաքիս թերթերէն մին կ'ըսէ թէ անցեալ երեքշաբթի Օսմ. Կայս. Պանքաշ կարգադրութիւններ ըրաւ լրացող տարւոյն յատուկ Ռուսական պատերազմական տուգանքին վճարման համար:

Տարեգլխի առիթով Վեհ. Սուլթանը սեղանի արծաթ սպաս եւ ջահ մը զրկեց Գերմանիոյ Կայսեր, Կայսրուհւոյն ալ՝ արդուզարդի արծաթ սպաս:

Գոնեայի կուսակալը խնդրած է որ անասնաբոյժ երկու բժիշկներ զրկուին շուտով իր նահանգը, որպէս զի ոչխարներուն մէջ ճարակող ախտին առջեւն առնեն: Երկրագործական նախարարն հարցուցած է թէ ո՞րչափ անասուն կարելի է պատուաստել մէկ տարուան մէջ եւ թէ անոնց տէրերը ո՞րչափ կրնան վճարել ոչխար գլուխ: Կը կարծուի թէ կենդանիները պատուաստի միջոցով բաղդատաբար զերծ կը մնան ախտէն:

Գաւառներու ձմրան խստութիւնը ցուցնող շատ լուրեր առնուեցան: Եփրատ սահմանէ ի Կասկան Մատէն, Խարբըղէ 10 ժամ հեռուն, եւ հարաւային կողմերը գետին վրայ նաւարկութիւնն անհնար դարձած է շարժուն սառի խոշոր զանգուածներու պատճառով: Վանայ հարաւակողմը գտնուող Շէնտիւնէ կը տեղեկագրուի թէ 18 Պարսիկներ ճամբանին կորսնցուցած եւ 10ը ցուրտէն սառելով մեռած են: Հէքքեարիի գաւառակին ըլլոր ճամբաները գոցուած են եւ վանի հետ թղթատարական հաղորդակցութիւնը աւելի քան երկու շաբաթէ ի վեր դադրած է: Հայ որսորդ մը սառելով մեռած է Վանայ մօտ Հայոց Չորի մէջ: Կէլիպուլուի մէջ հովիւ մը մեռած է ցուրտէն: Քսան անձեր Զէյթունէ Մարաշ ճամբորդելու ատեն ձեռն մէջ մնացին Ախըր Տաղ լեռան վրայ: Ոստիկան զինուորներ զրկուեցան անոնց օգնութեան, եւ ամէնքն ազատուեցան բաց ի մէկէն որ ցուրտէն սառած էր:

Սեբէթ կը գանգատի Միտլիի կղզւոյն մէջ շինուած աճառին խարդախութեան համար: Կառավարութիւնը թոյլ տուաւ աճառին մաքսատուներէ անցնելուն սա պայմանով որ խոշոր տառերով գրուէր պարկերուն վրայ թէ աճառին մէջ ուրիշ բան խառնուած է: Նոյն թերթը կ'ըսէ թէ այս տնօրինութիւնը փախաբուած արդիւնքը չունեցաւ եւ թէ ընտրուած նոր աճառը հարիւրին 80 հոգ կը պարունակէ:

Զէյթունապօլիսի թնդանօթարանին համար Լոնտոնէ ապապրուած մեքենաներն ու գործիքները շաբաթ հասան:

Ըստ Սեբէթի, Վոսփորի բերնին մօտ վերջերս խորտակուած եռակայմ առագաստանաւին նաւագետն իր նաւուն բեռը թեթեւցնելու համար քարիւղի 25,000 մետրականքուն մէկ մասը ծովը թափեց: Քարիւղը ջուրէն թեթեւ ըլլալով հոսանքէն քշուեցաւ եւ մետրականքէն շատը Վերին Վոսփորի գիւղերու նաւավարներուն ձեռքն անցան:

Շաբաթ իրիկուն Պըլիս, Փաթիհի կողմը, հրդեհ ծագեցաւ եւ ինը շէնք այրեցան: Վեհ. Սուլթանը ձեռնհաս իշխանութեանց հրամայեց նոր պատասպարաններ հայթայթել հըրկիզեալներուն:

Այտընի կուսակալութեան մէջ երկրաշարժի ցնցումներ տակաւին կը շարունակեն, թէ եւ սաստիկ չեն: Տէնիզլի, Ագիդիյէ, Պալթաճըզ եւ Տէյրմէնճիք այն տեղերէն են ուր վերջերս ցնցումներ պատահեցան: Միւսնոյն ժամանակ 5,309 տուններ վերաշինուած են կուսակալութեան մէջ, եւ 11,722 տուններ նորոգուած:

Սեբէթ կ'ըսէ թէ անձրեւները կը շարունակեն մեծ վնաս պատճառել Էտիւրնէի կուսակալութեան մէջ: Իսթէշէի (Քսանթի) մէջ ջէն անցնող գետակը ամբողջովին վիշուց լաւախորդարանը, Սամաքովի կամուրջը եւ կարգ մը տուններ: Ուրիշ տուններու եւ ուրիշ ստացուածներու ալ շատ վնաս հասցուց: Վնասը կը հաշուուի 72,000 դահ:

Մախսուէի վարչութիւնը Մահմետական ուխտաւորներ տանելու համար չորս շոգենաւ յատկացուց:

Եգիպտական դատարան մը վճռեց որ Յուրիօ Իտալական շոգենաւային ընկերութեան 670 Եգիպտական ոսկւոյ գումար մը վճարուի իբրեւ հատուցում այն վնասին, զոր Մախսուէի շոգենաւ մը անոր շոգենաւէն միոյն կրել տուած էր՝ Սուէզի ջրանցին մէջ անոր զարնուելով:

Հանքերու եւ անտառներու նախարարը Վեհ. Սուլթանին տեղեկագրի մը մատոյց կառավարութեան կողմէ շահագործող Արդնիի պղնձի հանքերուն վրայ: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ այդ հանքը, որ առաջ չափ չէր արտադրեր, հիմա 40,000 ոսկւոյ չափ կ'արտադրէ:

Կայս. հրամանով Պետական վարժարաններ ընդունուած Հայ ուսանողներ շաբաթ տառից խի առիթով Պատրիարք Հօր ներկայացան: Նմանապէս Սր. Յակոբայ որբանոցէն 20ի չափ որբեր, որոնք իրենց ընկերակիցներուն կողմէ չնորհաւորական ուղեւձ մը մատուցին: Նոյն օր շնորհաւորական այցելութիւն տուին Պապական նուիրակ Տ. Պոնէթիի կողմէ եկեղեցական մը եւ աշխարհական մը եւ Բողոքականներու Աղգապետին կողմէ իրաւագէտ խորհրդական Արշակ Էֆ. Շմաւոնեան, իսկ այցաքաղաքի զրկեցին Մեծ Եպարքոսը, նախարարներէն ոմանք եւ զրեթէ ըլլոր զեւսկանները: Յունաց պատրիարքարանի կողմէն յատուկ պատգամաւորութիւն մը եկաւ: Պատրիարք Հօր կողմէ ալ փոխանորդ հայրը վարդապետի մը ընկերակցութեամբ այցելեց Ռուսական, Յունական, Սերպիական եւ Ռումանական զեւսկանները, որոնցմէ ոմանք սակայն բացակայ էին: Կը լսուի թէ արդէն իսկ քանի մը ուսումնաւորներ թիւները զրկուած են Իդմիդեան գրական մրցանակի յանձնաժողովին: Սր. Փրկչի հիւանդանոցի յիմարներուն ընդհանուր թիւն, ըստ յիմարաբոյժ բժշկին տեղեկագրին, 282 է, 192ը այր եւ 90ը կին: Նոյն հիւանդանոցի ի նպաստ նուագահանդէս մը տալ կը խորհուի: Դ. կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ մայրաքաղաքիս «Բիկմայիոն» վաճառատուններու տէր Հարէզ Էֆ. Յ. Միրիքէլյանի, Ե. կարգի Մէճիտիյէ՝ նոյն վաճառատուններու տնօրէն Յովսէփ Էֆ. Կ. Աղջիկեանի եւ արկղակալ Յովսէփ Էֆ. Զ. Փափաղեանի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հարաւային Աւերիկէի պատերազմը. Լորտ Ռո-
պերթի եւ Լորտ Քլայվըրթի ժամանման ա-
ռիւթով Սիւնապարսկ ընդհանուր տեսութիւն մը
կ'ընէ զինուորական արդի կացութեան վրայ :
Կը դատաւարտէ Բրիտանական ոյժերը ցրուե-
լու քաղաքականութիւնը եւ կ'ըսէ թէ ատոր
հետեւանքը մինչեւ ցարդ ողբալի եղաւ : Նա-
թալի այն մասը որ Թիւրքիայի հիւսիսակողմը
կ'ընայ կորսուած է, իսկ այն մասը որ կ'եր-
թայ դէպ հարաւ մինչեւ Մուրի դետը՝ ա-
ւերուած է թշնամիէն : Սըր Ճորճ Հոլայթ
8-9 հազար մարդով Լէյտիսմիթի մէջ պա-
շարուած է շարունական թէեւ ոչ արդիւնա-
ւոր ուժակոծման եւ յարձակումներու նշա-
ւակ : Լէյտիսմիթի եւ Թիւրքիայի մէջտեղը
Պօէրները զօրեղապէս ամրացած են : Մեծ
ճարտարութեամբ ամրացուցած են զետին
հիւսիսային եղերքը, հարաւային եղերքն ալ
առաջին կարգի յառաջացեալ գլիքեր կը գրա-
ւեն : Սնոնց թնդանօթներն այնպիսի տեղեր
հաստատուած են որ Բրիտանական բանա-
կետը եւ զետախանց միջեւ գտնուող ամբողջ
տարածութեան կ'իշխեն : Դեկտ. 15ին Սըր
Բէտլըրս Պուլըր պարտութիւն մը կրեց եւ,
թէեւ հիմա աւելի քան 30,000 մարդէ բազ-
կացած բանակ մը ունի, այնչափ զօրաւոր
չգտար որ փորձ մը ընէ զԼէյտիսմիթ ազա-
տելու : Ուրիշ բան է՝ եթէ նոր յառաջխա-
ղացութիւն մը սկսած է, որ հաւանական է :
Բարեկուսոյ Դիւի գաղթականութեան հիւ-
սիսակողմը Զօր. Կէթէքըր, գիշերային ան-
յաջող յարձակում մը ընելէն ի վեր, բանա-
կետը կը մնայ : Եւ թէեւ Զօր. Ֆրէնչ նեղեց
թշնամին եւ իմաստութեամբ գործածեց իր
փոքրիկ ոյժը, կարելի է որ պարտաւորի ետ
քաշուիլ եթէ, ինչպէս կը զրուցուի, անոր
ընդդիմացող Պօէրներն օգնութիւն ընդու-
նին : Լորտ Մէթիւսըն Բիւմպըրլի օգնութեան
փութալու նպատակով չորս ճակատամարտ
ունեցաւ, որոնց վերջինին մէջ ի Մակէրս-
ֆոնթայն յաղթուեցաւ եւ անկէ ի վեր եարտա-
մը չյառաջացաւ դէպ ի Բիւմպըրլի : Դաղթա-
կանութեան Հոլանտացի անհաւատարիմ բնա-
կիչներուն հարկ է բաղմաթիւ զօրքով հսկել :
Բանակն իրաց այս վիճակէն հանելու, զօր-
քերը կեղծողներու, որ անհրաժեշտ հարկ
է, փոխադրութիւնները կազմակերպելու եւ
միտքանոցներ հաստատելու գործը ժամանակ
պիտի առնէ, եւ Սիւնապարսկ կարծիքով կա-
րելի է որ կարեւոր յառաջնադարձութիւն մը
տեղի չունենայ մինչեւ Փետր.ի մէջտեղերը
կամ վերջերը :

Ըսած ենք թէ կարելի է որ Զօր. Պուլըր
ձեռնարկած է նորէն յարձակողական սկսիլ :
Այդպէս կը ցուցնէ հրատարակուած վերջին
պաշտօնական հեռագրաւորներն ալ : Յունի. 11ի
առաւօտուն զօրավարը գրաւեց Թիւրքիայի
հարաւակողմը այնպիսի տեղ մը, որ իբր 25
հազարամիթր հեռու է Բոլէնդօէ դէպ արեւ-
մուտք, եւ ուր հուն մը կայ, թէեւ գետն
այնչափ բարձրացած է որ թոյլ չտար օգտուիլ
անկէ : Զօր. Ուորընի զօրաբաժինը պիտի աշ-
խատի թշնամւոյն կողը դառնալ այդ ուղ-
ղութեամբ, մինչ Զօր. Բլըրի զօրաբաժինը
Բոլդպուրի վրայ կեղծ յարձակումներ պիտի
կատարէ որոնք իրական յարձակումներու
պիտի փոխուին, եթէ թշնամւոյն գիծերն
զգալապէս տկարանան : Թէ ամսոյս 11էն
ի վեր ինչ կատարուած է՝ չենք գիտեր : Դրա-
քննչութիւնն աւելի խտացած է եւ քիչ հե-
ռազրեր կ'ընդունուին պատերազմի վայրէն :
Զրոյցներ կան — մին սա է թէ Զօր. Ուորըն

Թիւրքիայէ անցած է — բայց հաստատման
կը կարօտին : Լէյտիսմիթի Յունի. 6ի կողմին
մէջ Անգղիացիներու կորուստը կը հաշուուի
մեծաւ 13 սպայ եւ 135 զինուոր, վիրա-
ւոր 28 սպայ եւ 244 զինուոր : Վիրաւոր-
ներուն մէջ կը գտնուէր Լորտ Տըֆըրինի ե-
րիցագոյն որդին Ալայի կոմսը, որ յետոյ մե-
ռաւ իր վերքերուն հետեւանքով : Անգղիայէ
օդակազմ զօրաց առաջումը կը շարունակէ :
Անցեալ շաբաթ օր 3,000 զօրք ճամբայ ելան :
Զրոյցի մը նայելով Լորտ Բոպըրթի տրա-
մադրութեան տակ գտնուող զօրաց համա-
դումարն է 160,000, բայց հաւանօրէն չա-
փազանցուած է այս : Պօէր զօրաց համա-
դումարը կը հաշուուի 80,000 :

Ֆրանս. Երեսի. Ժողովին մէջ Հանրօ-
գոտ գործերու նախարար Մ. Պոտէն, Ֆրանս-
սական երկաթուղիներու շահագործման վե-
րաբերեալ քննադատութիւններու պատաս-
խանելով, ըսաւ թէ օրինաւոր կը համարի
լսուած քննադատութիւնները եւ թէ երկա-
թուղիներն անբաւական են ապրանքներու
եւ ուղեւորներու արագ փոխադրութիւնը
կատարելու : Ասոր պատճառն է մեծ մա-
սամբ փոխադրութիւններուն աւելնալը :
1898ին նախորդ տարուան հետ բաղդատմամբ
6 միլիոն տակառաչափ աւելի բան փոխադ-
րուած է, իսկ 1899ին ա՛ւելի շատ : Միեւ-
նոյն գծուարութիւնները ծագած են նաեւ
Գերմանիոյ, Պելճիոյ եւ Իտալիոյ մէջ, բո-
ւանդակ արեւմտեան Եւրոպայի վաճառկա-
նութեան շատ ընդարձակած ըլլալուն պատ-
ճառով : Մ. Պոտէն պախարակեց Ֆրանսա-
կան երկաթուղոյ ընկերութիւններն իրենց
անհետաւորութեան համար : — Անցեալ ուր-
բաթ Մ. Զոլայի բարեկամները եւ հիացողները
իբր մէկ հազարակրամ կշռող ահագին ոսկի
մետալ մը նուիրեցին անոր : Մ. Իվ Կիւլօ
զայն նուիրելու պահուն ըսաւ թէ իրենք
ամէնքը որոշած են կատարելաւ արդարութիւն
ձեռք բերել, որու մէջ բովանդակի Տրէյֆիւս
հարիւրապետին նախկին պատուին եւ դիր-
քին օրինապէս վերահաստատումը, միան-
գամայն Մէրսիէ զօրավարին եւ ուրիշ ոճ-
րագործներու պատիժը : Մ. Զոլա պատաս-
խանելով ըսաւ թէ Տրէյֆիւսի պատուին վե-
րահաստատման գործը շուտ ի գլուխ պիտի
հանուի, բայց ուրիշ մը կայ մահուան վտանգի
մէջ եւ իր կատաղի թշնամիներէն ու տխար
տանջիչներէն ազատուելու կարօտ, եւ այն
է նոյն ինքն Ֆրանսա : — Մ. Տէռուլէտ անց-
եալ շաբթու Սպանիա հասաւ, Մատրիտ այ-
ցելելէ ետքը Ֆրանսական սահմանազլխին
մօտ Սան Սէպուսթիէնի մէջ հաստատուե-
լու գիտաւորութեամբ, որպէս զի կարենայ
առաջնորդել ընտրական գործողութիւններու
քաղաքական պայքարին : Ֆրանսական կա-
ռավարութիւնը թերեւս առարկէ անոր հոն
հաստատուելուն, եւ այդ նպատակով կա-
տարելի գիտողութիւններն անմիջապէս ի
նկատ պիտի առնուին Սպանիական կառա-
ւարութեան : Մ. Տէռուլէտի բարեկամները
հանդանակութեան մը ձեռնարկած են «Է-
ռակայ հայրենիքն» յիշեցնող գեղարուեստի
գործ մը գնելով անոր նուիրելու :

Գերման. Համալուրկի եւ Ամերիկայի մի-
ջեւ չոգենաւ բանեցնող ընկերութեան նո-
րաչէն Տէյլընդ չոգենաւ անցեալ շաբթու
Կայսեր ներկայութեամբ ծով իջուցուեցաւ
ի Շիթէթին : Բայց Վէլսեյ Կէր չոգենա-
ւէն, որու չափ խոշոր Գերմանական չոգե-
նաւ չկար, աւելի մեծ է եւ կ'ակնկալուի որ
23 հանգոյցի արագութիւն ցոյց տայ, որով
ուղեւոր փոխադրող ամենէն արագընթաց

չոգենաւ պիտի ըլլայ աշխարհի վրայ : —
Փոն Պիւլով կոմսն այդ առիթով խօսելով ծան-
րացաւ Գերմանական առեւտուրին ընդար-
ձակման վրայ : Գերմանիոյ առեւտուրը 1860ին
2½ երկրիոն մարքի արժողութիւն ունէր,
1897ին 8½ երկրիոն, իսկ նոյն միջոցին Գեր-
մանիոյ առեւտրական նաւերուն տարողու-
թիւնը 15պատիկ աւելցած է եւ հիմա Գեր-
մանիա իր նաւերով երկրորդ է աշխարհի
աղբերուն մէջ : Նաեւ անուանակոչելու պա-
հուն ըսաւ, «Աստուած օրհնէ՛ եւ պաշտ-
պանէ՛ նաւը, պաշտպանէ բարեկամութիւնը
եւ վաճառականութիւնը մեր եւ Ամերիկայի
միջեւ :» Ապա ցոյց տուաւ թէ պէտք է նա-
ւատորմն ուժովցնել որպէս զի պաշտպանէ
այս յարաճուն վաճառականութիւնը : Սիւնա-
պարսկ թղթակիցը կը գուշակէ թէ նաեւ
տորմն ընդարձակելու ծրագիրն յոյժ ստուար
մեծամասնութեան մը քուէով պիտի ըն-
դունուի Բայիսթակէն :

Այլեւայլ. Անգղիոյ խորհրդարանն հրաւիր-
ուեցաւ գումարիլ Յունի. 30ին : Ոմանք նա-
խարարութեան տապալում կը գուշակեն,
բայց այդ համաձայն չէ Անգղիական ա-
ւանդութիւններուն : Ամէնքը միասնաբար
պիտի աջակցին կառավարութեան մինչեւ որ
պատերազմը վերջանայ, եւ յետոյ կառավա-
րութիւնը պիտի կոչուի իր հաշիւը տալ :
Սակայն անտարակոյս շատեր պիտի ուղէին
որ նախարարութիւնը բարեփոխուէր՝ Մր-
Չէյմպըրլէնը գուրս թողլով : — Սով եւ
ժանտախտ կը ծանրացնեն Հնդկաստանի կա-
ցութիւնը : Նպաստ ընդունողներուն թիւն
է հիմա 3½ միլիոն : Պոմպայի մէջ մեռնող-
ները չափազանց բազմաթիւ են : Յունի. 12ին
մահերու թիւը 376 էր, մինչդեռ սովորաբար
75 կ'ըլլար : — Շաբաթ Թուրինօի (Իտալիա)
մօտակայ պայթուցիկ նիւթերու գործարանին
մէջ պատահած պայթումէ մը 8 անձ մե-
ռան, 30 անձ վիրաւորուեցան եւ շատ տու-
ներ վնասուեցան : — Նորագոյն լուրերէ կ'ի-
մացուի թէ Կովկասի երկրաշարժէն 700 տուն
կործանեցան եւ 900 անձեր մեռան : Մէկ
օրուան մէջ 600 դիակներ հանուած են : Կոր-
ծանաճ գիւղերուն թիւը 11 էր : Արկածեալ-
ներն անօթութենէ եւ ցուրտէ կը տառապին :
— Փանամայի ջրանցը Նիւ Եորքի դրամա-
տէրներու խմբակի մը ծախուեցաւ, եւ Ֆրան-
սական ընկերութեան բոլոր ստացուածները,
իրաւունքները եւ արտօնութիւններն այս
խմբակին փոխանցուեցան : — Անգղիացի մը
գնտակ չանցընող վահան մը հնարած է, որու
փորձը ցուցած է, կ'ըսուի, թէ 400 եարտա
հեռաւորութենէ արձակուած գնտակի մը
պիտի գիմադրէ անվնաս : Երեսի վրայ պառ-
կած մարդ մը պաշտպանելու չափ խոշոր է
եւ 2½ քաշ կը կշռէ : — Ռուսիոյ 1900 տարւոյ
կիւլմաքայոյցը կ'ենթադրէ 1,593,475,680
րուպլի հասոյթ, որ քիչ մը աւելի է քան
177,000,000 ոսկի : Հասոյթի արտասովոր աղ-
բիւրներ այդ համագումարը պիտի բարձրա-
ցնեն 1,757,387,103 րուպլի : Եւքը կը հաշուէ
նոյնչափ, բայց սովորական ծախքերը սովո-
րական հասոյթէն 29,304,000 րուպլ կամ
իբր 3,250,000 ոսկի պակաս են :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ			
Գոնաղիտէ		25	02
Բուժելի երկաթուղի		126	50
ԴՐԱՄՔ, ՕՍԻ, ՆՈՒՆ 100Է			
Մէճիտիէ	108 07	Նաւթէն	87 26
Մէթալիք	94 10	Գրեմից	51 40
Մանր արծաթ	103	Սնդուք ոսկի	110 18
Ռուսիոյ բոլ	89 30	Մանէթ թղթ.	8 64

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆ Ե. ՅԱԿՈԲ ՊՅՈՒՅԵԱՆ
Ֆինանսներու Եղբուքը, Ամերիկացի Խան